

Yükseköğretim Kurumlarında ERASMUS Programının Değerlendirilmesi (Giresun Üniversitesi Örneği)*

Evaluation of ERASMUS Program in Higher Education Institutions (Example of Giresun University)

Güven Özdem¹

Öz

Erasmus programının tarihsel seyri izlendiğinde en önemli aşamasının öğrenciler ve öğretim üyeleri arasındaki hareketlilik olduğu görülmektedir. Program Avrupa'da yükseköğretimin kalitesini artırmayı ve Avrupa boyutunu güçlendirmeyi hedeflemektedir. Bu çalışmanın amacı Giresun Üniversitesi'nden Erasmus programı aracılığı ile öğrenim görmek üzere yurt dışına giden öğrencilerin programa ilişkin görüşlerini ve bu öğrencilerin, öğretim elemanlarına, üniversitenin yönetim kadrosuna ve Erasmus Koordinatörlük birimine ve yurt dışına gitmek isteyen diğer öğrencilere önerilerini belirlemektir. Bu çalışma nitel araştırma yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmada programdan yararlanan 24 öğrenci ile görüşülmüştür. Araştırma sonucunda Giresun Üniversitesi'nden Erasmus programı aracılığı ile öğrenim görmek üzere yurt dışına giden öğrencilerin öğrenim gördükleri üniversitelerin sundukları sağlık, beslenme, barınma, sosyal, kültürel, sportif, güvenlik ve temizlik hizmetleriyle ilgili olarak öğrencilerin en çok güvenlik ve temizlik hizmetlerinden, en az ise barınma hizmetlerinin sunum kalitesinden memnun kaldıkları ortaya konulmuştur. Programın kültür boyutuyla ilgili olarak ise öğrenciler, Erasmus programının farklı kültürlerle karşılaşma olanağı sağladığını bu nedenle Erasmus programının toplumlar arasında kültürel alışveriş sürecine olumlu katkı yaptığını vurgulamışlardır.

Anahtar sözcükler: Erasmus programı, değişim ve hareketlilik, yükseköğretim, Erasmus öğrenci değişim programı

Abstract

When the historical trend of Erasmus program viewed it is seen that the most important phase of the program is the mobility of students and faculty members. The aim of the program is develop the quality of higher education and strengthen European dimension. The aim of this research to study the opinions of Giresun University students who went abroad through the Erasmus program and determine these students' suggestions to faculty members, the university management team, the university Erasmus coordinator unit and other students who want to go abroad. This study was carried out by using the method of qualitative research. Data were collected by interview from 24 Giresun University students. According to research results, University of Giresun students who studied abroad through the Erasmus program satisfied security and cleaning services most, satisfied sheltering service least in all of the services (health, nutrition, sheltering, social-cultural and sports activities, security and cleaning) offered by the host university. According to the cultural dimension of the program, students stated that, Erasmus Program gives opportunity to encounter different cultures so that, Erasmus program emphasized a positive contribution in the process of cultural exchange between communities.

Keywords: Erasmus program, change and mobility, higher education, Erasmus student exchange program

¹ Yrd. Doç. Dr., Giresun Üniversitesi, guvenozdem@gmail.com

Atf için/Please cite as:

Özdem, G. (2013). Yükseköğretim kurumlarında ERASMUS programının değerlendirilmesi (Giresun Üniversitesi örneği). *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi [Educational Administration: Theory and Practice]*, 19(1), 61-98.

Son yıllarda toplumsal sorunları ve olayları tanımlarken en çok başvurulan kavramların başında “küreselleşme” kavramı gelmektedir. Küreselleşme olgusu ekonomik, siyasi ve sosyal alanlarda etkisini hızla artıran bir kavramdır. Sosyal ve ekonomik politikalar, bilimsel disiplinler küreselleşme kavramının oluşturduğu yörüngeden etkilenir hale gelmişlerdir. Küreselleşme politikalarının yayılması ve uygulamasında, çok uluslu şirketler, Avrupa Birliği (AB) gibi uluslararası kuruluşlar ve küresel düzeydeki sivil toplum kuruluşları önemli rol oynayan aktörler olarak görülmektedir.

Tores'e (2001) göre küreselleşme, ticari serbestleşmenin yatırım ve sermaye akışının, teknolojik değişimin ivmesiyle yönetilen ülkelerde ekonomik ve sosyal politikalarda entegrasyon olarak tanımlanmaktadır. Leisink (1999) küreselleşme kavramının tanımlanmasında kullanılan kavramları incelemiş, uyum sağlama kapasitesi, yerel kültürlerin ve kişisel sosyal tecrübelerin geçişkenliği gibi kavramların en çok kullanılan kavramlar olduğunu belirlemiştir (akt: Zengingönül, 2005). Küreselleşme kavramının tanımlanmasında kullanılan kavramlar arasında geçen uyum sağlama kapasitesi, kültürel ve kişisel sosyal tecrübelerin değişimi gibi kavramlar son yıllarda uygulanan eğitim politikaları üzerinden uygulama alanı bulmuştur. Bu nedenle AB'nin uygulamaya koyduğu ERASMUS programı da bu uygulama alanlarından biri olarak değerlendirilebilir.

Erasmus ve Bologna Süreci

Bologna Süreci'nin temelleri 1998 yılında Fransa, İtalya, Almanya ve İngiltere Eğitim Bakanlarının Sorbonne'da gerçekleştirdikleri toplantı sonunda yayımlanan Sorbonne Bildirisi ile atılmıştır. Bologna Süreci resmi olarak 1999 yılında Bologna Bildirisi'nin 29 Avrupa ülkesinin yükseköğretimden sorumlu Bakanları tarafından imzalanması ve yayımlanması ile başlamıştır. Bologna Süreci'nin temel hedeflerinden altısı bu bildiri ile ilan edilmiştir. Bu hedefler birbirleriyle karşılaştırılabilir yükseköğretim diploma ve/veya dereceleri oluşturmak, yükseköğretimde lisans ve yüksek lisans olmak üzere iki aşamalı derece sistemine geçmek, Avrupa Kredi Transfer Sistemini (*European Credit Transfer System, ECTS*) uygulamak, öğrencilerin ve öğretim elemanlarının hareketliliğini sağlamak ve yaygınlaştırmak, yükseköğretimde kalite güvencesi sistemleri ağını oluşturmak, yükseköğretimde Avrupa boyutunu geliştirmek olarak belirlenmiştir (YÖK, 2007).

Bologna süreci uluslararası hareketliliği (Öğrenci, akademisyen vb.) artırmak amacıyla hükümetler arasında yapılan bir anlaşmadır (Süngü ve Bayrakçı, 2010). Bu nedenle Bologna sürecinin temel hedefleri arasında öğrencilerin ve öğretim elemanlarının hareketliliğini sağlamak ve yaygınlaştırmak da bulunmaktadır. Bologna sürecinde üye ülkelerin eğitim sistemlerinin tek tip yükseköğretim sistemi haline getirilmesi

amaçlanmamaktadır. Süreçte yükseköğretim sistemlerinin kendilerine özgü farklılıkları korunarak birbirleriyle karşılaştırılabilir olması ve uyumlu hale getirilmesi hedeflenmektedir. Bu şekilde, bir ülkeden ya da yükseköğretim sisteminden bir diğerine geçişin kolaylaşması ve böylece öğrenciler ve öğretim elemanlarının hareketliliği ve istihdamının artırılması planlanmaktadır (YÖK, 2010).

Bologna Sürecine Türkiye, 2001 Prag Toplantısı ile katılmış, ardından Bologna ilkelerini tam olarak benimsemiş ve uygulamalara başlamıştır. İlkelerin Türkiye yükseköğretim sistemi içerisinde kabul edilmesi ve sürecin başlatılması çok hızlı olmuştur. Ocak 2002 tarihinde T.C Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı'na bağlı ulusal ajans kurulmuştur. YÖK ve üniversite yönetimleri uygulamalara başlamak için harekete geçmiş; üniversitelerde AB koordinatörlükleri, AB programları birimleri ve ERASMUS merkezleri oluşturulmuştur (Korkut ve Mızıkacı, 2008).

Erasmus Programı ve Tarihsel Geçmişi

Erasmus programı, Avrupa'daki yükseköğretim kurumları arasında ortak çalışma programları ve kısa çalışma ziyaretlerine destek olmak için Avrupa Komisyonu burs destek programı şeklinde başlatılmıştır. Program ilk kez 1976 yılında eğitim alanında hazırlanan faaliyet programının sonucunda pilot uygulama olarak başlamıştır. Erasmus programının ilk aşaması 1 Temmuz 1987 ve 30 Haziran 1990 tarihleri arasında tamamlanmıştır. İkinci aşama ise birinci aşamanın tamamlanmasının hemen ardından 1990 yılında başlayıp, 1995 yılına kadar devam etmiş ve beş yıl sürmüştür. 1995 yılından itibaren ise ERASMUS programı diğer Avrupa Birliği eğitim programları kapsamı içine alınmıştır. 1995–2000 yılları arasında ERASMUS faaliyetleri SOKRATES eğitim programının bir alt programı, 1998 yılında ise Bologna sürecine dâhil edilmiştir (Süngü ve Bayrakçı, 2010). Sokrates programı 2007 yılında Hayat Boyu Öğrenme Programı'na (LLP) dönüştürülmüştür. 2007 yılından itibaren ise Erasmus programı hayat boyu öğrenme programının alt eylem alanı olarak şekillendirilmiştir.

Erasmus programının tarihsel seyri izlendiğinde en önemli aşamasını öğrenciler ve öğretim üyeleri arasındaki hareketliliğin oluşturduğu görülmektedir. Çok genel bir kavram olan hareketlilik farklı sınıflama ve yönleri ile açıklanmaktadır. Teichler ve Maiworm (1997) süreye bağlı olarak hareketliliği yatay ve dikey hareketlilik olarak iki gruba ayırmıştır. Yatay hareketlilik; derece amaçlı olmayan özellikle kısa süreli hareketliliktir. Öğrencilerin sadece bir konu veya bir dersi tamamlamaları hedeflenir, mezun olana kadar öğrenime devam söz konusu değildir ve sonuçta derece elde etmek amaçlanmaz. Dikey hareketlilik ise; derece amaçlı hareketliliktir. Öğrencilerin

mezun olup derece alana kadar başka ülkede öğrenim görmesi hedeflenmektedir (akt. Ünal, 2011). Programa katılan öğrencilerin hareketlilik hakkındaki değerlendirmeleri ve hareketliliğin etkileri incelendiğinde hareketliliğin; öğrenciler üzerinde bireysel, akademik, sosyal, dil becerisi ve kültürel etkileri olduğu ortaya konulmuştur (Ünal, 2011).

Yükseköğretim Kurulu (2010) ise hareketlilik ile açık ve hoşgörüye dayalı, farklı kültürlerle birlikte yaşama bilincine sahip bir toplumun oluşturulmasının ve toplumda zenofobinin (yabancı düşmanlığı) ortadan kalkmasının amaçlandığını belirtmektedir. Hareketliliğin ayrıca öğrencilere ve öğretim elemanlarına yeni ufuklar açtığı, geleceğin donanımlı bireylerinin yetişmelerine ve birbirlerini tanımalarına olanak sağladığı öte yandan da Türkiye'nin Avrupa'ya insani, doğal ve kültürel boyutlarıyla tanıtılma çabalarına ciddi katkı sağladığı vurgulanmaktadır.

Erasmus programı ismini Hollandalı Desiderius Erasmus'tan (1465- 1536) almıştır. Erasmus dogmatik düşüncenin ortadan kaldırılması, insan hakları ve özgürlük alanının genişlemesi için Avrupa'nın çeşitli üniversitelerinde çalışmış ve yaşamını, evrensel bilgelik kavramını geliştirmeye adanmıştır. Erasmus, 16. yüzyılın başlarında dönemin en göze çarpan eğitim bilimcisi olarak da anılmaktadır. Katı yönetimlerin eleştirisini yaparak özellikle hümanizme dayalı bir eğitim sistemini içeren yeniliklerin gayretli savunucusu olmuştur. Erasmus'un idealleri arasında, öz ve dilsel kaynağını Yunanistan ve Roma'nın yazınsal mirasından alan ortak bir kültüre sahip bir Avrupa'ya ulaşmak da bulunmaktadır (Rençber, 2005).

Programın amacı Avrupa'da yükseköğretimin kalitesini artırmak ve Avrupa boyutunu güçlendirmektir. Erasmus programı ile üniversiteler arasında ülkelerarası işbirliğini teşvik etme; öğrencilerin ve eğitimcilerin Avrupa'da karşılıklı değişimini sağlama; programa katılan ülkelerdeki çalışmaların ve alınan derecelerin akademik olarak tanınması ve şeffaflığın gelişmesine katkıda bulunması amaçlanmaktadır. Program ayrıca Avrupa'da kaliteli yükseköğretim hizmeti sunan üniversitelerin donanımlı ve iş dünyasının beklentilerine daha fazla cevap veren bireyler yetiştirmeyi nihai hedef olarak da gerçekleştirmeyi amaçlamaktadır (Duman, 2001; Ulusal Ajans, 2005).

Erasmus programı, yükseköğretim kurumları tarafından imzalanacak ikili anlaşmalar çerçevesinde, öğrenci ve öğretim elemanlarının diğer katılımcı ülkelerdeki ortak üniversitelerde eğitim/öğretim dönemlerinin bir kısmını geçirmelerini, böylelikle akademik alanlarındaki bilgilerini ilerletme, çalışmalara katılma ve Avrupa ülkelerinin kültürleriyle daha yakından tanıma olanağı sağlamayı amaçlamaktadır. Bu süre 3 -12 ay arasında değişmektedir (Gençer, 2009).

Erasmus programıyla farklı dillerin öğretilmesi yoluyla kültürler arasında anlayışın ve bütünleşmenin hızlandırılması, çeşitli disiplinler ve uzmanlık

alanlarında ortak faaliyetlerin geliştirilmesi (Serbest, 2005), programdan faydalanan kişilerin kendilerini ve kültürlerini tanımaları, kültürel paylaşım ortamında bulunmaları, kendilerine güvenlerinin artması, ırkçılık ve yabancı düşmanlığıyla mücadeleyle olan inançlarının artması (Önder ve Balcı, 2010), Avrupa'daki çeşitli ülkelerdeki iyi ve kaliteli uygulamaları Avrupa'nın tamamının istifadesine sunması (Gençer, 2009) ve AB'nin Avrupa vatandaşlığı kimliğini oluşturma amaçlarına katkı sağlamaları beklenmektedir (Gür ve Küçükcan, 2009).

Erasmus programının en önemli özelliği öğrenci, akademisyen ve idari personelin değişimini (hareketliliği) teşvik etmesidir. Programla öğrenci, akademisyen ve idari personelin farklı ülkelerde bulunan yükseköğretim kurumlarında en az bir yıl eğitim veya daha farklı uygulamalarda bulunarak uluslar arası deneyim kazanmaları amaçlanmaktadır (Kondakçı, 2003).

Türkiye'de Ulusal Ajans'ın kurulmasıyla birlikte Erasmus programı 2003-2004 döneminde pilot olarak başlatılmış 2004 yılından itibaren ise bu programların resmi olarak üyesi olmuştur (Boyacı, 2011). Türkiye'de 2004-2005 öğretim yılında 1142 öğrenci Erasmus öğrenci değişim programından yararlanırken 2009-2010 öğretim yılında bu sayı 8759'a yükselmiştir. Ülgür'ün (2011) "Erasmus Hareketlilik Faaliyeti Genel Değerlendirme" konulu çalışmasında 2009-2010 öğretim yılında ülkelere göre öğrenci hareketliliği sayıları incelendiğinde Türkiye 32 ülke arasında yedinci sırada bulunmaktadır. Çalışmada ilk yedi ülke şu şekilde gösterilmektedir. İspanya 31.158, Almanya 28.854, Fransa 28.123, İtalya 19.534, Polonya 14.021, İngiltere 11.723 ve Türkiye 8759.

Erasmus programı Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı'na bağlı ulusal ajans tarafından koordine edilmektedir. Ulusal Ajans'ın temel görevi; AB'nin eğitim ve gençlik programlarını ülke içinde duyurmak, bu programlara katılım çalışmalarını koordine etmek, yürütmek ve izlemek, komisyona rapor halinde sunmak, program uygulamaları hakkında komisyon ile gerekli görüşmeleri yapmak ve uygulama sözleşmelerini imzalamaktır. Ayrıca programlarla ilgili iş ve işlemlerin yürütülmesinde diğer kurumlarla işbirliği yapmak, Avrupa Komisyonu ile ulusal otoriteler arasında yapılan müzakereler sonucunda onaylanan çalışma planları ve bütçenin uygulanmasıyla programların ülke içinde duyurulması ve tanıtılmasını sağlamakta kurumun amaçları arasında bulunmaktadır (Ünsal, 2009).

Erasmus Programı Faaliyet Alanları

Erasmus Programı'nın her hedef alanına ilişkin eylem planları; Öğrenci Değişimi, Akademisyen Değişimi, Karşılıklı Değişimin Organizasyonu, Ortak Program (Müfredat) Geliştirme Projeleri, Yoğun Programlar, Akademik Uzmanlık Ağları, Avrupa Kredi Transfer Sistemi ve Erasmus Dil Kursları'ndan

oluşmaktadır (Ulusal Ajans, 2012). Erasmus Programı'nın faaliyet alanları içerisinde en önemli yeri ise öğrenci öğrenim hareketliliği kapsamaktadır.

Erasmus programının faaliyet alanları kapsamında önemli yer tutan öğrenci değişimi ve öğrenci değişimiyle ilgili faaliyet alanları aşağıda temel özellikleri ile açıklanmıştır.

Öğrenci Hareketliliği (Değişimi)

Öğrenci hareketliliği, öğrenci öğrenim hareketliliği ve staj hareketliliği olmak üzere iki şekilde gerçekleşmektedir. Çalışmanın bu bölümünde öğrenci öğrenim hareketliliği ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Erasmus programı içinde en büyük pay öğrenci öğrenim hareketliliğine ayrılmaktadır. Türkiye'de 2004-2005 öğretim yılında 1142 öğrenci Erasmus öğrenci değişim programından yararlanırken 2009-2010 öğretim yılında bu sayı 8759'a yükselmiştir (Ülgür, 2011).

Erasmus Öğrenci Öğrenim Hareketliliği ile Türkiye yükseköğretim sisteminde örgün eğitim veren Erasmus Üniversite Beyannamesi (EÜB) sahibi bir yüksek öğretim kurumunda kayıtlı öğrenciler bir akademik yıl içinde bir veya iki (3-12 ay arasında) dönemliğine diğer bir Avrupa ülkesi EÜB sahibi yükseköğretim kurumunda değişim öğrencisi olma ve program dahilinde yurtdışında kaldıkları süre için mali destek alma şansına sahip olurlar. Verilen mali destek geri istenmemektedir. Bununla birlikte verilen destekle öğrencilerin bütün masraflarını karşılamak amaçlanmamaktadır. Mali desteğin amacı, hareketlilikten kaynaklanan ek masraflara yardımcı olmaktır. Hibelere %80'i öğrencinin yurt dışında bulunduğu dönemde ödenirken, %20'si yurt dışından programı başarı ile tamamlayarak döndükten sonra ödenmektedir (Ulusal Ajans, 2012). Öğrenciler istedikleri takdirde hibe almaksızın Erasmus değişim öğrencisi olabilirler (Erasmus uygulama kitabı,2007,7).

Öğrenci ve öğretim elemanlarının ortak olunan üniversitelerle değişimi yükseköğretim kurumu bünyesinde organize edilmekte, kurumların Erasmus Koordinatörlükleri (Uluslararası İlişkiler Ofisleri / AB Ofisleri / Dış İlişkiler Ofisleri) eliyle yürütülmektedir (Dicle, 2000,28).

Erasmus programının uygulanması ile ilgili bilgiler aşağıda sunulmuştur (Erasmus uygulama kitabı, 2007):

Öğrenim hareketinden faydalanabilmek için öğrencilerin kendi üniversitelerinde bulunan Erasmus koordinatörleriyle irtibata geçip başvuru yapmaları gerekmektedir. Programa katılmaya karar veren öğrencinin üniversite eğitimi sürecinde örgün eğitim kademelerinin herhangi birinde en az ikinci sınıf öğrencisi olması ve tam zamanlı öğrenci olması gerekmektedir. Ayrıca katılmaya karar vermiş olan öğrencinin, programa katılabilmesi için akademik not ortalamasının en az 2.0/4 ya da 70/100 olması gerekmektedir.

Belirtilen koşulların sağlanması durumunda öğrenciler Erasmus hibesinden yararlanabilir. Erasmus değişimleri için ev sahibi üniversite ile misafir olunan üniversite arasında imzalanmış geçerli bir “İkili Anlaşma”nın (Bilateral Agreement) olması ve her iki tarafın da Erasmus Üniversite Beyannamesi sahibi olması gerekir.

Erasmus öğrenim hareketliliği dönemi başlamadan önce tüm taraflarca Öğrenim Anlaşması imzalanmalıdır. Erasmus öğrenim hareketliliği dönemi başlamadan önce tanımlanmış ders programı, Öğrenim Anlaşması (Learning Agreement) imzalanması suretiyle yazılı olarak teyit edilir.

Öğrencilere sunulan hibe anlaşması iki nüsha halinde yapılır. Öğrencilere verilen hibe onların yurtdışındaki masraflarını karşılayacak olan bir maaş değil bir bursdur. Yurtdışında eğitim göreceği olduğu süre zarfında öğrencinin kalacağı yer genel olarak yurtdışındaki üniversite tarafından temin edilmektedir. Üniversite bu konuda öğrenciye yönlendirme yapmaktadır ancak bazı ülkeler ve üniversitelerde ise kalacak yer tamamen öğrenci tarafından ayarlanmaktadır.

Alanyazın incelendiğinde programa katılan öğrencilerin hareketlilik hakkındaki değerlendirmeleri ve hareketliliğin etkileri şu şekilde belirtilmektedir (akt: Ünal, 2011); 1-Bireysel etkileri: Yurt dışında değişim programına katılan öğrencilerin iş olanaklarının arttığı ve iş bulmalarında tercih sebebi olduğu ifade edilmektedir (Teichler ve Maiworm, 1997). 2- Akademik etkileri: Yurt dışında öğrenim gören öğrencilerin bilişsel alanda farklı gelişimler elde ettikleri ancak öğrencilerin geldikleri ülke ve akademik alana bağlı olarak kazanımlarda büyük farklılık yaşandığı belirtilmektedir (Opper ve diğerleri, 1990). 3- Sosyal etkileri: Öğrenci değişim programına katılan öğrencilerin diğer kültürlerle karşı olumlu tutum geliştirmekte, öz güvenleri ve öz saygısı artmakta, daha maceraperest, girişken, bağımsız ve cesaretli olmaktadır (Cushner ve Mahon, 2002). 4- Dil becerisine etkisi: Yurt dışına değişim amaçlı giden öğrencilerin hem yakın hem de uzun dönemde yabancı dil becerilerinde gelişmeler görülmektedir (Teichler ve Maiworm, 1997). 5- Kültürel etkisi: öğrencilerin kültürel farkındalıkları artmaktadır (Cushner ve Mahon, 2002).

Hareketliliğin ekonomik ve kültürel boyutunu ön plana çıkaran çalışmalar da bulunmaktadır. Hareketliliğin ekonomik boyutu ile mezunların Avrupa işgücü piyasasında donanımlı bireyler olarak sunulması, kültürel boyutunda ise mezunlar arasında Avrupa bilinci geliştirilerek Avrupa yurttaşlığı kazandırılması amaçlanmaktadır (Gençer, 2009). Altınbaş'a (2009) göre de “Akademik hareketlilik” programı öğrencilerin sosyalleşme yoluyla kendilerini Avrupalı olarak hissetmeleri için tasarlanmıştır. Programla, kişilerin bir başka AB üyesi ülkede bulunmalarının kendi kültürleriyle bir karşılaştırma yapmaları ve böylece “Avrupa ortak kültürel mirası”nın farkına varmaları beklenmektedir.

Erasmus programı ile yurtdışına giden öğrencilerin ilk yaşadığı farklı kültür deneyimi, gittiği ülkenin kültürü ile karşılaştığında gerçekleşmektedir. Öğrenciler, gidilen ülkenin kültürünü tüm alt boyutlarıyla yani yemek kültürü, davranış örüntüleri, bayramları ve benzeri süreçleriyle karşılaşılarak öğrenmesi söz konusu olabilir. Erasmus programı ile giden öğrencinin farklı kültürlerle karşılaşması ve etkilenmesi ikinci olarak öğrencinin ikamet ettiği yer vasıtasıyla gerçekleşebilir. Öğrenci eğer yurtda kalıyorsa kendisi gibi farklı ülkelerden gelmiş Erasmus öğrencileriyle birebir iletişim içerisinde olacaktır. Bu iletişim sonucunda söz konusu kültürler arasında kültür alışverişi hızlanacaktır. Öğrenciler arasında gerçekleşen kültür alışverişi kültürler arası diyalog açısından oldukça büyük önem taşımaktadır. Bu süreçte dil büyük fonksiyona sahiptir çünkü dil kültürün aktarımında önemli yer teşkil etmektedir. Kültürün aktarımında farklı ülkelerden gelmiş öğrencilerin birbirleriyle iletişim kurmak üzere kullandıkları ortak dile iyi hâkim olmaları gerekmektedir. Eğer bu dile hâkimiyet düşük seviyede ise kültürlerin paylaşımını gerçekleştirme düzeyini olumsuz etkilemesi söz konusudur (Sancak, 2009).

Erasmus öğrencileri kültürler arası diyalogu sağlayarak Avrupa boyutunu destekleyen, Avrupa Birliği vatandaşlığı (yurttaşlığı) kavramını yaşatan yurttaşlardır (Gençer, 2009). Erasmus eğitim programları, sadece Avrupa yurttaşlığı ilkesinin yerleştirilmesi amacını değil, aynı zamanda üye ülke halklarına Avrupa bütünleşmesinin öğretilmesi ve Avrupa politikalarının destek bulmasının sağlanması amaçlarını da taşımaktadır (Ünsal, 2009). Rençber (2005) ise Erasmus programının öğrencilerin “Avrupalılık” bilincini ve anlayışını hızlandıracağını savunmaktadır.

Avrupa yurttaşlığı ilkesi, ulus-devletin dışında ve ötesinde bir vatandaşlık yaratılmasını amaçlayan ilk ve tek deneyimdir. 1 Kasım 1993 tarihinde yürürlüğe giren Maastricht Antlaşması ile yasallaşan Avrupa yurttaşlığı politikası, bir Avrupa kimliği yaratılması yolundaki en önemli adım olarak kabul edilmiştir. Avrupa Birliği yurttaşlığı kavramının en önemli sonucu, federal devlet ile uluslararası örgüt arasında bir ara siyasi topluluğun kurulmasına katkıda bulunmasıdır (Altun, 2006).

Erasmus programının kültürler arası diyalogu sağlayarak Avrupa boyutunu destekleyen Avrupa Birliği vatandaşlığı (yurttaşlığı) amacını gerçekleştirme ve programın örtük amaçlarına yönelik alanyazında olumlu ve olumsuz eleştiriler de bulunmaktadır. Birlik vatandaşlığı kavramı, Avrupa’da yaşayan üçüncü ülke vatandaşlarını dışladığı yönünde eleştirilere hedef olmaktadır (Genç, 2009; Ünsal, 2009, s.51). Ünsal (2009, s.251) birlik vatandaşlığı ile bir bütünlük yani “biz” duygusu, yaratılmak istenildiğini, “biz” kavramının ancak zıddıyla yani bir “diğerleri” kavramıyla birlikte var olabileceğini belirtirken, Maastricht Anlaşmasının vatandaşlık konusunda getirdiği düzenleme ile üçüncü ülke vatandaşlarını “diğerleri” kapsamına alarak, vatandaşlık haklarının dışında bıraktığını vurgulamıştır. Bu durum, Birlik vatandaşlığının kaleme alınmasında

entegrasyondan (inclusion) çok, dışlama (exclusion) yaklaşımının etkili olduğu yönünde eleştirileri beraberinde getirmiştir (Ünsal, 2009, s. 251). Şimşek'e göre (2007) ise Avrupa kültürel ve sosyal alanda bütünleşmeyi sağlayan bununla birlikte farklılıklara saygı gösteren politikalar geliştirmesine rağmen bazı çevrelerde hala Avrupa merkezilik anlayışı hakim düşünce yapısı olarak taraftar bulmaktadır. Avrupa merkezilik, yaşamın her alanında Avrupa medeniyetinin üstünlüğünü vurgulayan bir düşünce tarzıdır. Özellikle bilim, felsefe, sanat vs. çalışmalarında Avrupa düşüncesi ve medeniyetinin diğerlerinden üstünlüğü tezini açıktan ya da gizli olarak savunan bir yaklaşımdır.

Şimşek (2007) ortak Avrupa değerlerinin daha fazla ön plana çıkarılmasına ve yaygınlaştırılmasının istenmesine rağmen AB'de yapılan araştırma sonuçlarına göre Avrupa'nın Avrupa merkezilik düşüncesinden tam olarak kurtulamadığını, Demirel (2010) ise Avrupa merkezci bilgi yapılarının yayılmasının Türkiye üniversiteleri için önemli sorunlardan biri olacağını belirtmektedirler. Altınbaş'a (2009) göre ise Avrupa yurttaşlığı politikası ile tasarlanan, ulusal kimliklerin bir tarafa bırakılması değildir. Bireylerin birden fazla kimliğe sahip oldukları düşünülerek, kültürel düzeyde ulusal kimliklerini korumaları amaçlanmaktadır. Leaman (2009) ise küresel boyuttaki eğitim politikası araçlarının (Erasmus programı gibi) amaçlarından birisinin, birbirinden farklı iki kültür arasında fikir çatışması yaratabilmesini olduğunu vurgulamaktadır. Leaman'a (2009) göre bu çatışma, baskıların gücü ile işlememektedir. Birçok fikir ortaya atılmaktadır. Sonuçta hangi fikrin kalacağına ve hangi fikrin reddedileceğine karar vermemizi sağlayan şey tam olarak fikirlerin çeşitliliğidir.

Ulusal raporlar (2010), öğrenci hareketliliği sürecinde karşılaşılan sorunları; giden öğrenciler için, vize almakta çekilen güçlüklerin olması, öğrencilere sağlanan finansal desteğin yetersiz kalması, öğretim üyelerinin ECTS başvuruları hakkında yanlış veya eksik bilgiye sahip olması, karşı kurumun açtığı derslerle ilgili bilgilerin güncellenmemesi ve Avrupalı öğrencilerin Türkiye'deki yükseköğretimin kalitesinden haberdar olmayışı şeklinde ortaya koymuştur. Mızıkacı'ya (2005) göre ise karşılaşılan sorunlar sürecin gelişmesini yavaşlatmaktadır. Örneğin, giden öğrenciler için vize uygulamaları, ek finans kaynaklarının azlığı, dil problemi, hareketlilik programının henüz büyük kitlelerce bilinmemesi, Türk üniversitelerinin Avrupa'da tanınırlığının az olması, AKTS uygulamalarının eksik yorumlanıyor olması ve bazı eksik uygulamalarla yürütülmesi gibi nedenler akademik hareketlilik sürecini yavaşlatan unsurlardır.

Avrupa komisyonu tarafından hazırlanan "Higher Education in Europe 2009: Developments in the Bologna Process" isimli çalışmada ise (Eurydice, 2009) Bosna Hersek, Moldova, Polonya, Türkiye ve Ukrayna'nın hareketliliğe ayırdığı bütçenin yetersiz olduğu belirtilmektedir. Bunun yanında ülkelerin

sosyo ekonomik durumlarının, seyahat ve konaklama şartlarının ve derslerin tanınma sürecinin hareketliliğin önünde duran olası engeller olarak sıralanmaktadır.

Alanyazın incelendiğinde Erasmus programının değerlendirilmesiyle ilgili olarak farklı çalışmaların olduğu görülmektedir. Ünal (2011), AB Erasmus Öğrenci Öğrenim Hareketliliği Programını ve bu kapsamda uygulanan öğretim programını bağlam, girdi, süreç, ürün (CIPP) modeline göre Erasmus koordinatörleri ve öğrencilerin bakış açısıyla değerlendirmiştir. İşeri (2005) Erasmus Programı uygulamasının, yükseköğretim programları, akademisyen ve öğrenci değişimine yönelik etkilerini nitel araştırma yöntemiyle incelemiştir. Çalışmada eğitim programı uzmanlarının görüşleri, değişim uygulamalarına katılan akademisyen ve öğrencilerin gözlem ve deneyimleri ve alan literatürü ile karşılaştırılmıştır. Şahin (2007) ise Erasmus programının öğrencilerin beklentilerini ne derece karşıladığını, bireysel boyutta amaçlarına ulaşip ulaşmadığını ve bu Avrupa deneyimleri neticesinde programa katılan öğrencilerin Avrupa ile ilgili tavır ve düşüncelerinin ne derece değiştiğini ortaya koymuştur.

Alanyazında diğer çalışmalarda; Pehlivan (2006) Erasmus öğrencilerinin Avrupa kimliği algısını, Şahin (2008) öğrencilerin ve Erasmus koordinatörlerin bakış açılarından Erasmus programının etkinliğini, Sancak (2009) ve Demir, Demir (2009) Erasmus programının kültürlerarası diyalogdaki rolünü, Yağcı, Ekinci, Burgaz, Kelecioğlu ve Ergene (2007) Hacettepe Üniversitesinden Erasmus programı ile yurtdışına giden öğrencilerin günlük yaşam, akademik yaşam ve öğrenci destek hizmetlerine ilişkin memnuniyet düzeylerini, Önder ve Balcı (2010) Erasmus öğrenci öğrenim hareketliliği programının öğrenciler üzerindeki etkilerini incelemiştir.

Bozkaya ve Aydın'ın (2010) çalışması, Avrupa ve Asya kıtasının çeşitli ülkelerinden gelen öğrenciler ile Türkiye'den Avrupa'nın çeşitli ülkelerine Erasmus programı aracılığıyla giden Türk öğrencilerin görüşleri doğrultusunda programın kültürel boyutunu ortaya koymaktadır. Araştırmada kültür ve iletişim ilişkisi ve kültürlerarası iletişim kaygısı kavramları Erasmus programı aracılığıyla Avrupa ve Asya kıtasının çeşitli ülkelerinden gelen öğrenciler ile Türkiye'den Avrupa'nın çeşitli ülkelerine Erasmus programı aracılığıyla giden Türk öğrenciler açısından değerlendirilmiştir.

Yurtdışındaki alanyazın incelendiğinde ise araştırmaların daha çok öğrenci memnuniyet düzeylerini ve programdan öğrencilerin sağladığı faydaları ortaya koymayı amaçladığı görülmektedir (Keogh ve Roberts, 2009; Sigalas, 2010; Papatsiba, 2005; Teichler ve Janson, 2007). Rotriguez, Bustillo ve Marel (2011), Erasmus programından yararlanan öğrencilerin gittikleri ülkeleri tercih etme nedenlerini farklı değişkenler açısından incelerken, Raikou ve Karalis (2010) ise Yunanistan'da üniversitelerde Erasmus programından yararlanan

öğrencilerin kişisel gelişim ve mesleğe hazırlıkla ilgili sağladığı faydaları ortaya koymuştur.

Alanyazın incelendiğinde Erasmus programı içerisinde yer alan öğrenci hareketliliği ile ilgili araştırmalarda, araştırmaların daha çok programın öğrenci, öğretim üyesi, koordinatörler tarafından değerlendirildiği, bu açıdan bazı araştırmaların izleme araştırmaları olduğu görülmektedir. Bazı çalışmaların ise Avrupa kimliği algısı ve kültürlerarası diyalogla ilgili olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda yapılan çalışmaların, programın; bireysel, akademik, sosyal, kültürel, ekonomik ve yabancı dil becerisine etkilerini ortaya koyan çalışmalar olduğu görülmektedir.

Avrupa komisyonu tarafından hazırlanan “Higher Education in Europe 2009: Developments in the Bologna Process” isimli çalışmada AB Erasmus Programının yaygınlığına rağmen, bu konudaki bilimsel çalışmaların yetersiz olduğu ifade edilmektedir (Eurydice, 2009).

Erasmus Programından yararlanan öğrencilerin beklenti ve memnuniyet düzeylerinin nesnel araç ve çalışmalarla saptanması ve izlenmesi, bu konuda elde edilen verilere göre Erasmus Programının hedeflerine ulaşıp ulaşılmadığının değerlendirilmesi son derece önemlidir. Programın sürekli izlenmesi ve gözden geçirilmesi, program geliştirme stratejileri arasında yer almaktadır. Erasmus Öğrenci Öğrenim Hareketliliği Programı'nın hedeflerinin gerçekleştirme düzeyinin belirlenmesi ve değerlendirilmesine yönelik çalışmaların yapılması hem ulusal eğitim politikasına hem de Avrupa Komisyonu'nun belirlediği eğitim politikalarına yardımcı olacaktır. Araştırma sonuçları aynı zamanda Erasmus programından yararlanarak yurt dışına gidecek öğrencilere, Üniversitelerde oluşturulmuş Erasmus Koordinatörlüğünde ve AB Eğitim ve Gençlik Programı Merkez Başkanlığında (Türk Ulusal Ajans) görevli uzmanlara, karar vericilere programın değerlendirmesiyle ilgili bilgiler sağlayacağı için katkı sağlayacaktır.

Erasmus programının amaçları arasında üniversiteler arasında ülkeler arası işbirliğini teşvik ederek yükseköğretimin kalitesini artırmak da bulunmaktadır (Ulusal Ajans,2012). Bu nedenle Erasmus programından yararlanan öğrencilerin yurt dışında öğrenim gördükleri üniversitede edindikleri bilgi ve gözlemleri, olumlu örnek olayları kendi üniversitelerinde bulunan öğretim elemanları, yöneticileriyle paylaşmaları ve öneriler sunmaları öğrenim gördükleri üniversitelerin kalitesinin artmasına yardımcı olacaktır.

Alanyazın incelendiğinde öğrenci öğrenim hareketliliği ile ilgili çalışmaların daha çok Erasmus Programından yararlanan öğrencilerin beklenti ve memnuniyet düzeylerini saptamaya yönelik olduğu görülmektedir. Bu çalışmalarının tamamına yakınının ise büyük, tarihi geçmişi ve programın yürütülmesiyle ilgili olarak tecrübesi olan üniversitelerdeki (ODTÜ, Ankara, Boğaziçi, Hacettepe Üniversiteleri vb.) öğrenciler, öğretim üyeleri ve

koordinatörlerle yapıldığı görülmektedir. Bu çalışma 2006 yılında kurulan ve yedi yıllık bir geçmişe sahip Giresun Üniversitesinde programdan yararlanan öğrencilerle gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda araştırma yeni kurulan üniversitelerdeki programdan yararlanan öğrencilerin görüşlerini ortaya koyması ve diğer üniversitelerle karşılaştırma olanağı vermesi açısından önemlidir.

Bu çalışmanın amacı Giresun Üniversitesi'nden Erasmus programı aracılığı ile öğrenim görmek üzere yurt dışına giden öğrencilerin programın geneline ilişkin görüşlerini ve öğrencilerin öğrenim gördükleri üniversitenin öğretim elemanlarına, yönetim kadrosuna, Erasmus Koordinatörlük birimine ve yurt dışına gitmek isteyen diğer öğrencilere önerilerini belirlemektir. Bu temel amaca bağlı olarak aşağıda yer alan sorulara yanıt aranmıştır:

1. Erasmus öğrencilerinin Erasmus programı aracılığıyla öğrenim gördükleri üniversitelerin sunmuş oldukları hizmetlerle ilgili genel görüşleri nedir?
2. Erasmus öğrencilerinin Erasmus programı aracılığıyla öğrenim gördükleri üniversitelerin eğitim-öğretim uygulamalarıyla ilgili genel görüşleri nedir?
3. Erasmus öğrencilerinin Erasmus programı kapsamında sunulan öğrenci destek hizmetleriyle ilgili genel görüşleri nedir?
4. Erasmus öğrencilerinin programın kültür boyutuyla ilgili genel görüşleri nedir?
5. Erasmus öğrencilerinin programın öğrencilere sağladığı kişisel faydayla ilgili genel görüşleri nedir?
6. Erasmus öğrencilerinin programdan yararlanmak isteyen öğrencilere yönelik önerilerle ilgili genel görüşleri nedir?

Yöntem

Bu çalışma Giresun Üniversitesi'nden Erasmus programı aracılığı ile yurt dışına giden öğrencilerin programın geneline ilişkin görüşlerini ve bu öğrencilerin, öğretim elemanlarına, üniversitenin yönetim kadrosuna, Erasmus Koordinatörlük birimine ve yurt dışına gitmek isteyen diğer öğrencilere önerilerini bütüncül ve derinlemesine bakış açısıyla ortaya koymayı amaçladığından çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2011) nitel araştırmayı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlamaktadırlar.

Araştırmada nitel araştırma desenlerinden durum (örnek olay) çalışması kullanılmıştır. Durum çalışma deseninde bir duruma ilişkin etkenler (ortam,

bireyler, olaylar, vb.) bütüncül bir yaklaşımla araştırılır. Bireylerin ilgili durumdan nasıl etkilendikleri (Yıldırım ve Şimşek, 2011) ve olayın derinlemesine, karmaşıklığı ve bağlamı dikkate alınarak anlama hedeflenir (Punch, 2005).

Çalışma Grubu

Giresun Üniversitesi'nde öğrenci öğrenim hareketliliğinin başladığı 2008-2009 öğretim yılından 2011-2012 öğretim yılına kadar olan süreçte programdan yararlanan 30 öğrenci bulunmaktadır. Araştırmada ulaşılabilen 24 öğrenci ile görüşülmüştür. Katılımcıların dokuzu kız, on beşi erkek öğrencidir. Araştırmaya katılan öğrencilerden üçü Bulgaristan, üçü Romanya, ikisi Slovenya, altısı Belçika, altısı İtalya, ikisi Portekiz ve ikisi de Polonya'da ki üniversitelere gitmiştir. Bu öğrencilerden dördü İktisat ve İdari Bilimler Fakültesi, dokuzu Eğitim Fakültesi ve on biri ise Fen Edebiyat Fakültesi öğrencisidir. Araştırma bu açıdan Giresun Üniversitesi'nde 2008-2011 yılları arasında Erasmus programından yararlanan öğrencilerin görüşleri ile sınırlıdır.

Veri Toplama Aracı ve Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Erasmus Öğrenci Öğrenim Hareketliliği Programı'nı değerlendirmeye ilişkin öğrencilerin görüşleri araştırmacı tarafından geliştirilen yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiştir. Veriler görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Görüşmeye katılmayanlara (mezun olan öğrencilere) ise e-posta aracılığıyla ulaşılmıştır. Görüşmenin birçok türü vardır. Görüşmenin en çok bilinen türü bireysel, yüzeysel, yüz yüze, söz alış verişidir, fakat posta yoluyla, kendi başına yanıtlanan soru formu şeklinde de olabilir (Fontana ve Frey, 1994'ten akt. Punch, 2005).

Araştırmada görüşme türleri arasında gösterilen “yapılandırılmış görüşme tekniği” kullanılmıştır. Bu tekniğin kullanılmasının nedeni, programdan yararlanan öğrencilerden derin ve detaylı nitel veri elde etmektir. Yapılandırılmış görüşme tekniği aynı zamanda araştırmacıya görüşmenin önceden hazırlanmış görüşme protokolüne bağlı olarak sürdürülmesi nedeniyle daha sistematik ve karşılaştırılabilir bilgi sunması açısından kolaylık sağlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Araştırmada kullanılan “Öğrenci Öğrenim Hareketliliğinden Yararlanan Öğrencilerin Görüşlerini Toplama Formu”nun geliştirilme sürecinde aşağıdaki basamaklar gerçekleştirilmiştir.

1. Aşama-Problemi tanımlama, amaç ve soruları belirleme: Literatür taraması ve alan uzmanları ile görüşmeler yapılarak formun amacı ve içeriği tanımlanmaya çalışılmıştır. Bu süreçte, formun uygulanma amacına yönelik genel ve özel amaçlı sorular oluşturulmaya çalışılmıştır.

2. Aşama-Madde yazma ve taslak form oluşturma: Araştırmanın amaçları doğrultusunda araştırmacı tarafından taslak görüşme formu oluşturulmuştur. Oluşturulan bu form ile öğrencilerin programın değerlendirilmesine yönelik görüş ve önerilerinin belirlenebilmesi amacıyla sorular açık uçlu olarak yapılandırılmıştır.

3. Aşama-Uzman görüşü alma ve ön uygulama formu oluşturma: Taslak görüşme formunun “kapsam geçerliliğiyle” ilgili olarak uzman görüşüne başvurulmuştur. Araştırmacı tarafından oluşturulan taslak, altı kişilik uzman grubuna (3 öğretim üyesi, 3 uzman) sunulmuştur. Uzmanlar grubunda yer alan üç öğretim üyesinin ikisi Eğitim Bilimleri bir öğretim üyesi ise Türkçe Eğitimi alanında uzmandır. Üç uzman ise Erasmus koordinatörlüğünde görev alan uzmanlardan seçilmiştir. Bu bağlamda uzmanlara formun her bir boyutuna ilişkin olarak “uygun”, “uygun değil” ve “geliştirilmesi gerekir” seçeneklerini göz önünde bulundurarak değerlendirmeleri istenmiştir

4. Aşama-Ön uygulama, analizler ve forma son şeklini verme: Hazırlanan ön uygulama formunun işlerliğini belirlemek için beş öğrenciyle görüşme gerçekleştirilmiştir. Ön uygulama sonucunda anlaşılmayan, işlemeyen maddeler gözden geçirilerek formun son şekli verilmiştir. Ön uygulama formunda Erasmus programı aracılığı ile öğrenim görmek üzere yurt dışına giden öğrencilerin programın geneline ilişkin görüşlerini ve öğrencilerin öğrenim gördükleri üniversitenin öğretim elemanlarına, yönetim kadrosuna, Erasmus Koordinatörlük birimine ve yurt dışına gitmek isteyen diğer öğrencilere önerilerini belirleyen açık uçlu otuz soru hazırlanmıştır. Uzman görüşü doğrultusunda ve öğrencilerle yapılan ön uygulama sonucunda anlaşılmayan bazı maddeler gözden geçirilerek geliştirilmiştir. Böylece ön uygulamada yer alan sorular geliştirilerek formun son hali 30 sorudan oluşmuştur.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen verilerin analizinde betimsel analiz yaklaşımından yararlanılmıştır. Betimsel analiz bir araştırmanın kavramsal ve kuramsal temelini belirgin olduğu durumlarda uygulanabilen bir çözümleme yaklaşımıdır Betimsel analiz dört aşamadan oluşur: (1) betimsel analiz için bir çerçeve oluşturma, (2) tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi, (3) bulguların tanımlanması ve (4) bulguların yorumlanması (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu aşamada yapılan işlemler aşağıda sıralanmıştır.

1. Betimsel analiz için bir çerçeve oluşturma: Katılımcılar ile gerçekleştirilen ve ses kaydı yapılan görüşmeler öncelikle yazıya dökülmüştür. Yazıya dökülen ham verilerle ses kaydındaki görüşmelerin tutarlılığının değerlendirilmesi amacıyla eğitim bilimleri alanında bir uzmandan yardım alınmıştır. Ses kaydından yazıya aktarılan verilerle ilgili uzmanla görüş birliğine varılmıştır.

2. Tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi: Betimsel analizin diğer aşaması olan bu aşamada daha önceden yazılı hale getirilen veriler okunup düzenlenmiştir. Verilerin tanımlama amacıyla seçimi, anlamlı ve mantıklı bir şekilde bir araya getirilmesi işlemi gerçekleştirilmiştir. Bu aşamada veriler incelenerek araştırma soruları çerçevesinde temalar belirlenmiştir.
3. Bulguların tanımlanması: Bu aşamada düzenlenen veriler tanımlanmış ve gerekli yerlerde görüşülen kişilerden doğrudan alıntılar ile desteklenmiştir.
4. Bulguların yorumlanması: Bu aşamada tanımlanan bulguların, literatürle ilişkilendirilmesi ve açıklanması işlemi gerçekleştirilmiştir.
5. Geçerlik ve güvenilirlik çalışması: Betimsel analizin kullanıldığı bir araştırmada görüşülen bireylerden doğrudan alıntılara yer vermek ve bunlardan yola çıkarak sonuçlara yer vermek geçerlilik için önemlidir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Araştırmanın bulgularında öğrencilerin görüşlerinden doğrudan alıntılara yer verilerek geçerlilik sağlanmaya çalışılmıştır. Veriler çerçevesinde kodlamalar yapılarak görüşler, analiz işlemi sonucunda elde edilen temalar ve alt temalar altına yerleştirilmiştir. Analiz aşamasının son adımı olarak elde edilen tema ve alt temalar, eğitim bilimleri ve nitel araştırma konularında bir uzmanın görüşüne sunulurken elde edilen temalar üzerinde kodlayıcılar arası güvenilirlik analizi gerçekleştirilmiştir. Güvenirlik = Görüş Birliği / Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı X100 formülünden (Miles ve Huberman, 1994) yararlanılarak güvenilirlik çalışması gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmada %93 oranında bir uzlaşma (güvenirlik) sağlanmıştır. Nitel çalışmalarda, uzman ve araştırmacı değerlendirmeleri arasındaki uyumun %90 ve üzeri olduğu durumlarda arzu edilen düzeyde bir güvenilirlik sağlanmış olmaktadır (Saban, 2009, s.288).
6. Verilerin her biri katılımcıyı temsilen “K” harfi ve sıra numarası “1, 2, 3,...” ilave edilerek kodlama yapılmıştır. Örneğin, araştırmada yer alan katılımcılar (K1) olarak belirlenmiş ve analizde (K1) olarak kullanılmıştır.

Bulgular

Araştırmada elde edilen bulgular araştırmanın soruları doğrultusunda Erasmus öğrencilerinin “Erasmus programı aracılığıyla öğrenim gördükleri üniversitelerin sunmuş oldukları hizmetlerle ilgili genel görüşler”, “Erasmus programı aracılığıyla öğrenim gördükleri üniversitelerin eğitim-öğretim uygulamalarıyla ilgili genel görüşler”, “Erasmus programı kapsamında sunulan öğrenci destek hizmetleriyle ilgili genel görüşler”, “Programın kültür boyutuyla ilgili genel görüşler”, “Programın öğrencilere sağladığı kişisel faydayla ilgili genel görüşler” ve “Erasmus öğrencilerinin programdan yararlanmak isteyen öğrencilere yönelik önerilerle ilgili genel görüşler” olmak üzere altı ana temada toplanmıştır.

Araştırmanın amacı doğrultusunda elde edilen bulgular gerekli yerlerde öğrenci görüşlerinden doğrudan alıntılar ile desteklenerek aşağıda sunulmuştur.

Öğrencilerin Erasmus Programı Aracılığıyla Öğrenim Gördükleri Üniversitelerin Sundukları Hizmetlerin Değerlendirilmesine İlişkin Görüşleri

Araştırmada Giresun Üniversitesi'nden Erasmus programı aracılığı ile öğrenim görmek üzere yurt dışına giden öğrencilerin öğrenim gördükleri üniversitelerin sundukları hizmetlere ilişkin görüşleri sorulmuştur. Öğrencilerin bu sorulara verdikleri yanıtlar; (1) sağlık (2) beslenme (3) barınma (4) sosyal, kültürel, sportif, güvenlik ve (5) temizlik hizmetine ilişkin görüşler olmak üzere beş alt temada toplanmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin Erasmus programı çerçevesinde öğrenim hareketliği için gittikleri üniversitenin sunmuş olduğu “sağlık hizmetlerinin kalitesiyle” ilgili olarak görüşleri incelendiğinde tamamına yakını (20 öğrenci) üniversitelerin sunmuş oldukları sağlık hizmetlerinden yararlanmadığı için değerlendirme yapamayacağını belirtirken, iki öğrenci hizmet kalitesi ile ilgili olarak olumlu, iki öğrenci ise olumsuz görüş belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan öğrencilerden olumlu görüş bildiren bir öğrenci “*Gayet iyiydi. Hatta ben hastaneye gittim, sadece pasaportum yeterli oldu, ücret alınmadı ve ilgilendiler*”(K 6) olumsuz görüş bildiren öğrencilerden biri ise “*Bence pek yeterli değildi. En azından bizim alışageldiğimiz sistemin dışındaydı (K11)*” ifadesini kullanmışlardır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin üniversitelerin yemek hizmetlerinin kalitesiyle ilgili yapmış oldukları değerlendirmeler incelendiğinde, öğrencilerin yarısına yakını (11 öğrenci) yemek hizmetlerinin kalitesinden memnun kaldığını belirtirken, diğer yarısı (9 öğrenci) yemek hizmetlerinin sunumundan memnun kalmadıklarını belirtmişlerdir. Yemek hizmetlerinin sunum kalitesinden memnun kalan öğrenciler görüşlerini şu şekilde açıklamışlardır: “*Yemekhane ve kafelerin standartı ve kalitesi çok yüksek. Aradığınız her çeşit yemeği kampüste bulabiliyorsunuz (K3)*”

6 ve 8. katılımcılar ise yemek hizmetlerinin sunumunda üniversitelerin izlemiş olduğu farklı bir çözüm yolundan bahsetmişlerdir.

“Yemekler gayet iyiydi. Hatta şöyle bir sistem vardı. Okula her ay 20 tane lokanta adı söylüyorduk o lokantalarda öğrenci menüleri var onlar bize fiş veriyorlardı. İstedğimiz lokantayı seçebiliyorduk böylece kalabalıktan ve yemek sırasından kurtulmuş oluyorduk” (K6). “Üniversite bizlere MESE kartı diye bir kart veriyordu bu kart sayesinde indirimli yemek ve pizza yiyebiliyorduk. Ben hep pizzayı tercih ettim. Bu kart sayesinde normalde pizza 4.5 Euro iken 1.8 Euroya indirimli yiyebiliyorduk (K8)”.

Katılımcı 1 ve 12 ise yemek hizmetlerinin kalitesinden memnun olmadığını belirtmiştir. *“Damak zevkimize uyan şeyler çok azdı bunun için yemeklerden memnun değildim”(K12). “kesinlikle yurtda bir şey yemedim yiyen arkadaşlarımda memnun kalmadı” (K1).*

Bazı öğrenciler (4 öğrenci) ise dini değer kaygılarından dolayı üniversitelerin sunmuş olduğu yemek hizmetlerinden yararlanamadıklarını belirtmişlerdir. Bu öğrenciler kaygılarını ve görüşlerini *“İnanç farklılığı nedeniyle yemekhanelerini ve kafeteryalarını kullanamadım” (K2). “Kampüste yemek çıkıyordu; ama içinde domuz yağı olabilir diye biz hiç yemedik” (K7)* şeklinde belirtmişlerdir.

Barınma hizmetlerinin sunum kalitesiyle ilgili olarak öğrencilerin 13’ü olumlu görüş ifade ederken, 11 öğrenci olumsuz görüş belirtmişlerdir. Barınma hizmetlerinin sunum kalitesinden memnun kalan öğrencilerden bazılarının görüşleri şu şekildedir. *“Barınma hizmeti gayet rahattı tek kişilik odada kaldım. Isınma sorunu yoktu ve odalarda sınırsız İnternet bağlantısı vardı” (K1). “Odalarda sıcak su, sınırsız internet, rahat ve sağlıklı mobilyalar, kalorifer vs.gibi olanaklar sunulmuştu” (K3). “Barınma olarak bize yurt çıktı. Odalar 2 kişilik, güvenli, zaten Erasmus öğrencileri için tüm kolaylıkları sağlamışlar. Odalarda mutfak var ortak kullandığımız malzemeler var. Odalarda internet hizmeti vardı” (K6). “Kalacak yeri gitmeden önce mail ile mesajlaştığımız biri sayesinde bulduk. Campobasso’ya indiğimizde bizi karşıladılar. Evleri size gezdiriyorlar beğendiğiniz birini tercih ediyorsunuz. Ayrıca yurt yoktu. Aylık kiram 210 euro idi” (K8).*

Barınma hizmetlerinin sunum kalitesinden memnun kalmayan öğrencilerden bazılarının görüşleri ise şu şekildedir: *“Gitmeden önce bizden konaklama için 60 Euro istenmişti fakat oraya gittiğimizde 3 gün otelde kaldık ve masrafları bize aitti o yüzden konaklamadan pek memnun olmadık” (K12). “Kaldığımız yurtda yemek verilmiyordu yemeği kendimiz yapıyorduk” (K7).*

Araştırmaya katılan öğrencilerin gitmiş oldukları üniversitedeki sosyal, kültürel ve sportif hizmetlerinin sunum kalitesiyle ilgili görüşleri incelendiğinde 18 öğrenci olumlu görüş belirtmiş, 5 öğrenci ise olumsuz görüş ifade etmiştir. Bir öğrenci ise sosyal, kültürel ve sportif hizmetlerle ilgili bir faaliyetle karşılaşmadığını belirtmiştir. Olumlu görüş bildiren öğrenciler görüşlerini şu

şekilde ifade etmişlerdir. “Gayet iyiydi spor salonlarında isteyen tüm öğrenciler faydalanabiliyordu, yüzme, voleybol, basketbol gibi sportif etkinliklerin sayısı çok fazlaydı” (K1). “Kampüsün içinde spor merkezi vardı. Türkiye’de ki birçok spor merkezine göre şartları ve sunduğu imkanlar daha geniştir. Alanlar birçok sporu yapmaya elverişli olarak tasarlanmıştı. Kültürel etkinlik dahilinde aradığımız her şeye ulaşabiliyorduk” (K24). “Erasmus öğrencileri için çeşitli etkinlikler yapıldı bu etkinliklerde bizlere de görev vererek olayın içine dahil ettiler sportif anlamda spor tesislerinden istediğimiz şekilde yararlanıyorduk” (K20). Olumsuz görüş bildiren öğrenciler ise düşüncelerini, “Üniversitenin bize karşı herhangi bir hizmeti olmadı. Sportif anlamda katıldığımız dersler, üniversitenin bize sunmuş olduğu sportif olanaktı diyebilirim” (K7). “Etkinliklerin içeriği ve sayısı zayıftı. Etkinlik olarak farklı kültürden insanların ortak bir noktada buluşabileceği etkinlikler yoktu” (K18). “Ama dini etkinlikler için her hangi bir yapılanmaya rastlamadım” (K19). “Üniversite kapsamında şehir için yapılan oryantasyonlar haricinde haber verdikleri aktivite olmadı” (K13) şeklinde ifade etmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin Erasmus programı aracılığıyla gitmiş oldukları üniversitedeki güvenlik ve temizlik hizmetlerinin sunum kalitesiyle ilgili görüşleri incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin tamamına yakını (23 Öğrenci) hizmetlerin kalitesinden memnun olduklarını ifade etmişlerdir. Hizmet kalitesinden memnun kalan öğrencilerden bazılarının görüşleri şu şekildedir: “Dört farklı fakülteden ders aldım ve hiçbirinde kimlik kontrolü olduğunu ya da kimliği olmayan öğrencinin okula alınmaması gibi saçma bir olayla karşılaşmadım. Hiç bir fakülte de güvenlik görevlisi de görmedim ve buna karşın okullar gayet güvenliydi. Temizlik konusunda da gayet iyi durumdaydı” (K4). “Üniversitedeki açık ve kapalı alanlar yeterince temizdi ve güvenliği oldukça sıkıydı bu çok güzeldi” (K13). “Çok sıkı bir güvenlikle karşılaşmadım, herkes istediği yere rahatlıkla girip çıkabiliyordu, okul göze hoş gelebilecek kadarda temizdi” (K20).

Giresun Üniversitesi’nden Erasmus programı aracılığı ile öğrenim görmek üzere yurt dışına giden öğrencilerin öğrenim gördükleri üniversitelerin sundukları (sağlık, beslenme, barınma, sosyal, kültürel, sportif, güvenlik ve temizlik) hizmetlerin değerlendirilmesine ilişkin bulgular incelendiğinde öğrencilerin en çok güvenlik ve temizlik hizmetlerinden, en az ise barınma hizmetlerinin sunumundan memnun kaldıklarını belirtmişlerdir. Barınma hizmetiyle ilgili olarak öğrenciler bazı ülkelerdeki üniversitelerin yurt hizmetlerinden yararlandıklarını, bazı ülkelerde ise öğrencilerin oda kiraladıklarını açıklamışlardır. Oda kiralalarının ülkeden ülkeye göre farklılık gösterdiği öğrencilerin görüşleri sonucunda ortaya çıkmıştır. Polonya, Romanya’da oda kiralaları öğrencilerin bütçelerine uygun iken, Belçika ve İtalya’da ise oda kiralalarının öğrencilerin bütçelerini zorladıkları öğrenciler tarafından dile getirilmiştir.

Araştırmada öğrencilerden Erasmus programı ile gitmiş oldukları üniversitede sunulan sağlık, barınma, beslenme, sosyal, kültürel ve sportif güvenlik ve temizlik hizmetlerinde öğrencileri çok etkileyen bir uygulamayı anlatmaları istenmiştir. Görüşmeler sonucunda öğrenciler; bireysel sorumluluk verilmesi, bütün ihtiyaçlarını kampüste karşılamaları, kampüslerde güvenlik görevlisi olmaması, bürokrasinin hiç olmaması, yurttaki odalarda kız ve erkek öğrencilerin kalması, kendilerine sunulan çantalarda kondom olması, okul içinde sigara içmenin serbest olması, öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirebilecekleri kültürel olanakların olması, bütün Erasmus programından gelen öğrencilerle haftada iki kez toplanması gibi uygulamaların kendilerini etkilediklerini belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan bazı öğrenciler görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir: “Barınma konusunda öğrencileri tam bir birey olarak gördüklerini söyleyebilirim. Odaların şahısa ait olması, temizliğinin ve her türlü bakımının öğrencilere ait olması, kaldığım 4,5 ay içerisinde bir kez bile kontrol etme ihtiyacında bulunulmaması öğrencileri birer birey olarak bellediklerini ve onlara güvendiklerini gösteriyor” (K18). “Hemen her konuda şaşırdım. Okula vardım. Kütüphane kimliğimden tutunda oturma belgeme kadar hepsini kendileri hazırlayıp bana verdiler. Hiçbir şekilde hiçbir şeyle uğraşmadım” (K6). “Okul tarafında bize bir çanta verildi bu çantanın içinde bazı tanıtım kartları, defter, kalem bir de kondom vardı. Evet okul tarafından bana verilen çanta da kondom vardı ayrıca kaldığımız yurttan da bisküvi kolisi kadar diyebileceğim büyüklükte içi kondom dolu bir kutu vardı. Sanırım en ilginç olay buydu” (K7). “Yurda giriş çıkışlar serbest ve karmaydı, rahatlıkla odalarda kız erkek öğrenciler kalabiliyordu” (K13). “Okul içinde sigara içmek serbestti bu beni çok şaşırttı” (K14). “Öğrencilerin boş zamanlarında koridorlarda piyano çalabilecekleri ortamlar sağlanmıştı” (K2).

Araştırmada öğrencilerden Erasmus programı ile gitmiş oldukları üniversitede yararlandıkları sağlık, barınma, beslenme, sosyal, kültürel, sportif güvenlik ve temizlik hizmetleriyle ilgili olarak Giresun Üniversitesine ne tür önerileri olabileceği konusunda görüşleri öğrenilmek istenmiştir. Öğrencilerin tamamına yakını Giresun Üniversitesine öneri olarak öğrencilere sunulan sosyal, kültürel ve sportif etkinliklerinin sayısını, sunumunu ve içeriğini değiştirmeleri yönünde öneriler getirmişlerdir. Öğrencilerin bazılarının görüşleri şu şekildedir. “Sosyal ve kültürel açıdan üniversitemizin yeterli olmadığını düşünüyorum” (K2), “öğrencilerin etkinlikler düzenlemesine olanak verilmeli” (K8), “Üniversitenin sadece derslerden ibaret olmadığını, bireylerin beynini doldururken aynı zamanda deşarj olmaya da ihtiyacı olduğu önemsenmeli” (K20). “Kendi üniversitemin biraz daha sosyal etkinlik yapması gerektiğini düşünüyorum ama bundan kastım bahar şenliklerinde çuval yarıştırmak değil. Daha kültürel ve sosyal projeler olmalı” (K24).

Öğrencilerin Yurtdışında Buldukları Üniversitenin Eğitim-Öğretim Uygulamalarıyla İlgili Görüşleri

Çalışmanın bu bölümünde Erasmus öğrencilerine yurtdışında buldukları üniversitenin eğitim-öğretim uygulamalarıyla ilgili görüşleri sorulmuştur. Öğrencilerin bu sorulara verdikleri yanıtlar; akademik kadronun öğrencilere karşı davranışları, üniversitenin eğitim kalitesi, akademik hizmetler ve çalışmalar, eğitim-öğretim ortamı ve olanaklara ilişkin görüşler olmak üzere dört alt temada toplanmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilere yurt dışında buldukları üniversitelerdeki akademik kadronun kendilerine karşı davranışlarıyla ilgili görüşleri incelendiğinde öğrencilerin tamamına yakını (23 öğrenci) bu alt temayla ilgili olarak olumlu söylem ifadeleri kullanmışlardır. Öğrenciler akademik kadronun kendileriyle her konuda özel olarak ilgilendiklerini, akademik kadronun iletişime açık olduğunu, öğrencilere saygı gösterdiklerini, pozitif ayrımcılık yaptıklarını, objektif davranarak kültürel ayrımcılık yapmadıklarını, zamanı çok planlı kullandıklarını belirtmişlerdir. Bununla birlikte bir öğrenci *“Danışman hocamın peşinden haftalarca bir randevusuna gelmesi için bekledim”* (K1) şeklinde akademik kadronun bu konuda kendisini çok uğraştırdığını ifade ederek olumsuz görüş belirtmişlerdir. Öğrenciler olumlu görüşlerini ise şu şekilde ifade etmişlerdir. *“Hocalarımız bize her konuda esnek davrandılar. Bir sorumuz olduğunda hemen ilgileniyorlardı. Ev ödevlerimizi yapmamızda bize kolaylıklar sağladılar. Bir profesör hocam her hafta bana ve arkadaşuma iki saatini ayırıyordu. Özel olarak ders işledik. Bir profesörle bulaşık yıkamak, farklı kültürler üzerine konuşmak, her konuda eleştiri de (siyaset ve din de dahil) bulunabilmek paha biçilmez bir olanak”*(K3). *“Tüm hocalarımız, akademik danışman, Erasmus koordinatörü hepsi çok yardımcı oldu Erasmus öğrencisi olduğumuz için diğer öğrencilerden daha avantajlı idik bize karşı her zaman anlayışlı oldular, ayrımcı davrandılar”* (K18). *“Kültürel ayrımcılık yapan davranışlarda bulunmadılar”* (K4). *“Hocamız bizi evine davet etti, yemekleri kendisi hazırladı bize sundu, ailesi ile tanıştırdı”* (K12). *“her sorumuzla ilgilendiler randevu saatine çok önem veriyorlar, muhakkak randevu saatinde ofisinde bulunuyorlar, zamanı çok iyi kullanıyorlar, planlıyorlar onun için hayat daha kolay”*(K23).

Araştırmada öğrencilerden Erasmus programı ile gitmiş oldukları üniversitede akademik kadronun kendilerine olan davranışlarından yola çıkarak Giresun Üniversitesinde ki öğretim elemanlarına ne tür önerileri olabileceği konusunda görüşleri öğrenilmek istenmiştir. Öğrenciler Giresun Üniversitesinde görev alan öğretim elemanlarına; misafir gelen öğrencilere daha anlayışlı davranmalarını, farklı düşüncelere ve kültürlere saygı göstermelerini, öğrenci-öğretmen diyalogunun daha açık ve sıcak olmasını, derslerde uygulama ve yaşama yönelik daha çok örnekler vermelerini, iletişimde daha çok elektronik haberleşme (e-mail) kanallarını kullanmalarını

önermişlerdir. Bu öneriler öğrencilerin görüşleri olarak şu şekilde açıklanmıştır. *“Okulumuza gelen misafir öğrencilere aynı şekilde anlayışlı davranılabilir” (K2). “Öğrencilerin düşüncelerini özgürce dile getirmelerini sağlayacak ortamlar hazırlasınlar. Farklı seslere tahammül edebilme becerisini öğretsinler” (K3). “Dersle ilgili bir sıkıntımız veya bir sorumuz olunca hocaya mail atıyordum. Hocayı aramama gerek yoktu bu şekilde iletişimimiz daha iyi olduğu gibi vakit kaybı da az oluyordu. Giresun üniversitesinde de aynı şekilde bir uygulama olursa daha güzel olacağını düşünüyorum” (K8).*

Araştırmaya katılan öğrencilerin Erasmus programı ile gitmiş oldukları üniversitenin eğitim kalitesiyle ilgili görüşleri incelendiğinde öğrencilerin tamamı üniversitelerin eğitim kalitesinden memnun olduklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerden bazılarının görüşleri şu şekildedir. *“Üniversitenin eğitim kalitesi tüm yönleriyle çok iyiydi” (K9). “Beklentilerimin çok üzerinde bir okulla karşılaşım her açıdan. Eğitim hizmetlerinin kalitesi bence çok iyiydi” (K3).*

Araştırmaya katılan öğrencilerin Erasmus programı ile buldukları üniversitedeki akademik hizmetler ve çalışmalarla ilgili görüşleri değerlendirildiğinde öğrenciler; akademik çalışmalarda en çok proje, seminer ve grup çalışması uygulamalarını yaptıklarını, seçimlik ders sayısının çok fazla olduğunu, öğretim elemanlarının çok sayıda proje çalışmaları yürüttüklerini, derslerin daha çok uygulamaya dönük olduğunu, öğretim elemanlarının çalışmalarda kendilerine rol model olduklarını belirtmişlerdir. Öğrenciler ayrıca üniversitelerde akademik hizmetler alanı olarak sunulan laboratuvar, kütüphane ve teknoloji alt yapısının çok iyi olduğunu ifade etmişlerdir. Bazı öğrencilerin bu alt temayla ilgili görüşleri şu şekildedir: *“Kütüphanesi beni her tür uygulamasıyla çok şaşırttı. Kütüphane herkese açık ve kampüsün en büyük ve en önemli binası. Makinelere kitap ödünç alıyoruz. Okuma odaları, çalışma odaları, arşiv odaları, konferans salonları, öğrenci servisleri ve okulun teknolojisinin tek bir merkezden yönetildiği UMDAC birimi gibi akademik hizmetler çok iyiydi” (K11). “Sürekli grup çalışmaları vardı” (K14). “Uygulamaya çok önem verilirdi. Örneğin seçmiş olduğum omurgalı dersini, içerisinde her omurgalının mumyalandığı bir müzede işlememiz, diğer bir seçtiğim bitki morfolojisi dersini bir botanik bahçesinde uygulamalı görmemiz alanım için olabilecek en güzel durumdur ve bu yerlerin üniversite ait olması daha da güzel” (K13). “Hocalar daha çok proje çalışmaları yürütüyorlar. Ayrılmadan önce edindiğim bir bilgiye göre bir proje için 600 bin Euro destek almışlardı” (K17).*

Araştırmada öğrencilerden Erasmus programı ile gitmiş oldukları üniversitede akademik hizmetler ve çalışmalarla ilgili olarak Giresun Üniversitesindeki öğretim elemanlarına ne tür önerileri olabileceği konusunda görüşleri öğrenilmek istenmiştir. Araştırmada görüş bildiren 6. Katılımcı *“Her profesörün odası iki kişilik. Aynı zamanda bir asistan kalıyor. Bunu bilerek yapmışlar. Mesela organik kimya profesörü odasını organik kimya asistanıyla paylaşıyor. Bence bu bilgi alışverişinin kolayca gerçekleşmesini sağlıyor”* ifadesini

kullandıktan sonra bu olaydan yola çıkarak “*Kendi üniversitemde de hocaların odalarını asistanlarla paylaşmasını isterdim*” önerisini ortaya koymuştur.

Araştırmaya katılan öğrencilerin Erasmus programı ile gitmiş oldukları üniversitenin eğitim-öğretim ortam ve olanaklarıyla ilgili görüşleri incelendiğinde öğrencilerin tamamına yakını (21 öğrenci) gitmiş oldukları üniversitenin eğitim-öğretim ortam ve olanaklarının iyi olduğunu, bir öğrenci ise memnun olmadığını, iki öğrenci ise kendi üniversitesiyle karşılaştırma yaptığında eğitim-öğretim ortam ve olanakların kendi üniversitesindekiyle benzer olduğunu belirtmişlerdir. Erasmus programı ile bulunmuş oldukları üniversitelerin eğitim-öğretim olanaklarını iyi bulan öğrenciler, sınıflarda çok sayıda ders materyali ve aracının olmasını, sınıfların fiziksel ve teknolojik alt yapısıyla donanımlı olmasını, ödevlerini sergileyecekleri sınıfların ve köşelerin çok sayıda olmasını, her bölümün kendi kütüphanesinin olmasını, her öğrencinin yararlanabileceği bilgisayar laboratuvarlarının olmasını, sınıflarda az sayıda öğrenci olmasını eğitim-öğretim ortamını olumlu yönde algılamasını sağlayan göstergeler olarak değerlendirmişlerdir.

Eğitim-öğretim ortam ve olanaklarıyla ilgili görüşleri olumlu olan bazı öğrenciler görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir. “*Sınıflar materyaller açısından fazlasıyla zengindi*” (K12). “*Sınıftaki öğrenci sayılarının az olması çok güzeldi*” (K4). “*Okul, eğitim-öğretim için fiziksel ve teknoloji olarak her türlü alt yapıya sahip*” (K12). “*Her bölümün kendine ait bir kütüphanesi vardı*” (K15). Araştırmaya katılan bir öğrenci ise Erasmus programı ile bulunduğu üniversitenin eğitim-öğretim ortam ve olanaklarını yetersiz bulmuştur. “*Sınıflar küçüktü öyle üniversite ortamı falan yoktu, eğitim-öğretim ortamı çok da iyi değildi*” (K1). Kendi üniversitesiyle karşılaştırma yaptığında eğitim-öğretim ortam ve olanaklarını kendi üniversitesindekiyle benzer bulan öğrenciler ise görüşlerini “*Sınıflarımız eğitim öğretim olanakları açısından çok da farklı değildi. Bizim üniversitemizde bulunan etkinlik sınıflarıyla aynı imkanlara sahipti*” (K5) şeklinde ifade etmişlerdir.

Öğrencilerin Erasmus Programında Sunulan Öğrenci Destek Hizmetleri ve Erasmus Ofisinin İşleyişi ve Personeliyle İlgili Görüşleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin Erasmus programında sunulan öğrenci destek hizmetleriyle ilgili görüşleri incelendiğinde öğrencilerin tamamına yakını (20 öğrenci) öğrenim gördükleri üniversitenin sunmuş olduğu öğrenci destek hizmetlerinden memnun kalmadıklarını belirtirken, öğrencilerin yarısından fazlası ise (18 öğrenci) Erasmus programıyla gitmiş oldukları üniversitenin sunmuş olduğu öğrenci destek hizmetlerinden memnun kaldıklarını belirtmişlerdir. Dört öğrenci ise her iki üniversitenin sunmuş olduğu öğrenci destek hizmetlerinden memnun kaldıklarını vurgulamışlardır. Bazı öğrencilerin her iki üniversitede sunulan öğrenci destek hizmetleriyle ilgili düşünceleri şu şekildedir: “*Hem buradaki hem de Bulgaristan’da sunulan öğrenci destek hizmetleri beni memnun etti Erasmus ofisindekiler bana ellerinden gelen desteği*

fazlasıyla verdiklerine inanıyorum. Her sorunuma çare her mailime mutlaka cevap atmışlardır. Şikâyetlerimizi iletebileceğimiz kanalların ve görevlilerin olması bunun sonucunda şikâyetlerinin dikkate alınması beni mutlu etti” (K1). “Ama okulumuzda yurtdışı konularında deneyimli, yardımcı olabilecek hoca olmadığı için (bütün fakülteler dahil) bizim sorunlarımızla kimsenin doğru düzgün ilgilendiği yoktu” (K3). “Genel anlamda Erasmus danışmanımız yardımcı oldu fakat yeterli derecede hizmet verilmediğini düşünüyorum. Erasmus ofisindeki elaman sayısının az ve yeterli düzeyde olmaması yardım verecek kapasiteye (dil konusunda) sahip olmamaları sorun teşkil edebiliyor” (K17). “Diğer ülkelerdeki koordinatörlerin öğrencileriyle birebir ilgilenmeleri hoştu ama bizim öyle şansımız yoktu kendi üniversitemde sorunlarımıza karşı ilgisizlerdi yetkili/sorumlu kişi bulmakta zorlanıyorduk” (K12).

Öğrencilerin tamamına yakını (22 öğrenci) Erasmus programı ile gitmiş oldukları üniversitede oryantasyon eğitimi almadığını belirtmişlerdir. Öğrencilerin çoğu ya eğitime katılmadıklarını, ya da eğitimin öğrenciler gelmeden birkaç gün önce düzenlendiğini belirtmişlerdir. Bazı öğrencilerin görüşleri şu şekildedir: “Oryantasyon programı almadım” (K18). “Hoş geldin partisi adı altında bir oryantasyon programı yapıldı ama ben katılamadım” (K16). “Oryantasyon programından yararlanamadım. Çünkü final sınavlarından dolayı 15 gün geç gitmiştim. Ama program düzenlemişler buradakiler” (K13).

Araştırmaya katılan dört öğrenci öğrencilere sağlanan finansal desteği yeterli bulurken, yirmi öğrenci ise kendilerine sağlanan finansal desteği yetersiz bulduklarını ifade etmişlerdir. Araştırmaya katılan üç nolu katılımcı burslarının yarısından çoğunun barınma ihtiyaçlarına gittiğini “Paramızın yarısından çoğunu barınmaya verdiğimiz için, kaldığımız süre içerisinde yeterli olmuyor” bu nedenle bursun yeterli olmadığını belirtmiştir. Bazı öğrenciler ise ailelerinden mali destek almak zorunda olduklarını ifade etmişlerdir. “Hibem dışında ailemden destek aldım ve yeterli oldu. Ama hibemiz yetersiz” (K22). “Hibe aldım hibe yetersiz kaldı bunun dışında MEB bursum ve ailemin gönderdiği parayla geçindim. Eğer çok fazla gezmeseydim fazla harcamam olmazdı” (K17). Bazı öğrenciler ise bursun temel ihtiyaçları karşılama konusunda yeterli olduğunu belirtmişlerdir. “Erasmus ofisinden 500 Euro aldım bu yeterli miydi diye bir düşünce kişiden kişiye ve harcamalarının türüne göre değişir. İnsan istekleri sınırsız ama aldığım burs temel ihtiyaçlarımı karşıladı diyebilirim” (K7).

Araştırmaya katılan öğrenciler kendi üniversitelerindeki Erasmus ofisiyle ilgili düşünceleri incelendiğinde öğrencilerin Erasmus ofisinde çalışan personelin yabancı dil becerisi olan personelden oluşmasını, farklı üniversitelerdeki üniversitelerle anlaşmalar yapılmasını, programdan daha çok öğrencinin yararlanmasını sağlayacak çalışmaların yapılmasını, personelin her türlü sorularına cevap verebilecek bilgi birikiminde olmasını, her ülkeye ait uzmanların olmasını ve yurt dışında kendileriyle iletişim kurulmasını istedikleri anlaşılmaktadır.

Bazı öğrencilerin kendi üniversitelerindeki Erasmus ofisiyle ilgili görüşleri şu şekildedir: “Erasmus ofisinde çalışan personelin dil konusunda ve program konusunda yeterli alt yapıya sahip olması giden öğrencilerin işlerini kolaylaştıracak ve daha bilinçli olmalarını sağlayacaktır”(K4). “Daha fazla üniversiteyi bu sürece katıp daha fazla öğrenci arkadaşımızın bu olanaklardan yararlanarak hayatında yeni bir pencere açmasına vesile olmalarını diliyorum”(K7). “Bana göre öğrenciyle, buradan gidene kadar olan süreçte ilgilenildiği gibi oraya öğrenci ulaştığında da öğrenciyle aynı şekilde ilgilenilmeli. Hatta en azından kalınan süre zarfında Erasmus ofisinin bir kez olsun araması vs. çünkü ilk bir hafta öğrenci çok sıkıntılar yaşayabiliyor” (K19). “Gidilecek olan üniversiteler hakkında daha fazla bilgi verip gidecek veya Erasmus başvurusu yapmak isteyen öğrencilere daha açık ve net bilgiler verebilirler. Her sorumuzun karşılığını alamadık ofiste bu sorulara cevap alabileceğimiz donanımlı uzmanlar olmalı” (K16).

Öğrencilerin Programın Kültür Boyutuyla İlgili Görüşleri

Öğrencilerin programın kültür boyutuyla ilgili görüşleri incelendiğinde, öğrencilerin tamamı Erasmus programının farklı kültürlerle karşılaşma olanağı sağladığını bu açıdan Erasmus programının toplumlar arasında kültürel alışveriş sürecine olumlu katkı yaptığını belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan 1. ve 18. katılımcı farklı kültürlerle karşılaşma örneğini “Cadılar bayramı ve Noel kutlamalarını gördüm. Bu kutlamalar farklı kültürlerde bayramların nasıl kutlandığı hakkında bana fikir verdi” ve “Program sürecinde bir yemek düzenledik. Bütün Erasmus öğrencileri kendi ülkelerine özgü yiyecek ve içecekleri getirdiler. Yemek masasında (makarnalar, Polonya usulü çörekler, yemekler, Macaristan yemekleri, bizim kısırlar, bulgur pilavı, çiğ köfte...) gibi farklı ulusların farklı yemekleri vardı hala unutamıyorum. Yemekte; yemek üstüne ülkelerimiz, yaşam tarzı, kültürümüz hakkındaki konuşmaların da tadına doyum olmuyordu. Bu arada yemekten önce Polonyalılar açlığını belirtmek için atı nallarıyla beraber yiyebilirim derken biz kurt gibi açtık diyorduk” şeklinde ifade etmişlerdir. 3. katılımcı ise farklı kültürlerle karşılaşma sürecinin toplumlar arasında yaşanan önyargıları kaldırmaya yardımcı olduğunu düşünmektedir. Katılımcı görüşünü “En azından insanlar birbirlerine önyargı ile yaklaşmamayı öğreniyorlar” şeklinde ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan dört öğrenci ise Erasmus programından eğitim boyutundan ziyade daha çok kültürel boyutundan memnun olduğunu ve kültürel kazanımlarının eğitim kazanımlarından daha çok olduğunu ifade etmişlerdir. Bununla ilgili olarak öğrenciler; “Aldığım eğitim hakkında hiçbir şeyi savunamam. Ama kültür bakımından Erasmus’tan daha iyi bir program olabileceğine kesinlikle inanmıyorum” (K12). “Programın bu süre içinde eğitim boyutunda ders olarak bana bir şey kattığını söyleyemem ama her ülkeden farklı insanlarla tanışıyorsunuz, farklı dilleri farklı, dinleri, alışkanlıkları ve değer yargılarını gözlemliyorsunuz bu açıdan program bana çok şey kattı” (K16).

Araştırmaya katılan bazı öğrenciler ise gittikleri ülkelerde karşılaşmış oldukları bazı kişilerin kendilerine karşı olumsuz düşünce ve önyargı içerisinde olduklarını gözlemlemiştir. Öğrenciler buna ilk başlarda tepki göstermelerine rağmen belirli bir süre geçtikten sonra yaptıkları gözlemler sonucunda bu düşüncenin yurtdışında yaşayan Türklerin bırakmış oldukları olumsuz izlenimden dolayı kaynaklandığını belirtmişlerdir. *“Gittiğim ülkede pek çok Türk vardı. Belçikalıların Türklere karşı pek sevecen olduklarını da söyleyemem. Fikirleri tek başıma değiştirebileceğim kadar küçük değildi. Maalesef orada yaşayan Türklerle karşılaşan biri olarak Belçikalıların da çok haksız olduklarını söyleyemem. Bazı vatandaşlarımız bende de çok olumsuz izlenim bıraktılar. Ama beni sevdiler, Türklerin de iyi insanlar olduğunu düşündüler”* (K2).

Araştırmaya katılan öğrencilerin tamamına yakını (20 Öğrenci) programa başladıklarında çevresindeki insanların Türk kimliği-kültürü ve imajına yönelik algı düzeyinin olumsuz olduğunu bunun ise insanların Türkiye ve Türkler hakkında fazla bilgi sahibi olamamalarına veya yanlış bilgi sahibi olmalarına bağlamışlardır. Öğrenciler program sonunda ise çevresindeki insanların Türkiye ve Türkler hakkında algı düzeylerinin olumluya dönüştüğünü belirtmişlerdir. Bazı öğrencilerin görüşleri şu şekildedir: *“Kesinlikle olumlu bir düşünce bıraktığımı düşünüyorum. İlk önce Türklerin Türkiye'nin İran gibi bir ülke olmadığını modern bir Müslüman ülkesi olduğunu anlattım çünkü bana en çok sorulan sorulardan biri erkeklerin kaç bayanla evlenebildiği, bayanların tesettür zorunluluğu olup olmadığı, kadınların ne gibi hakları olduğu idi maalesef onlar bizi çok farklı tanıyorlar. Bunu İtalyan arkadaşlarımı Türkiye de evimde misafir ettiğimde daha iyi anladım onlar bizim yaşantımızı görünce çok şaşırdılar böyle tahmin etmediklerini söylediler”* (K14). *“Çevremdeki insanlar Türk kültürüne yönelik yanlış ve olumsuz düşünceleri vardı. Sürekli bizi Arap milleti gibi çok kadınlı evlilik, Türkiye'nin Arabistan gibi çöl bir coğrafyaya sahip olması, dilimizin Arap yazısı vb. olduğu gibi yanlış ve olumsuz düşünceleri vardı. Ama daha sonradan bizi tanıyarak bu düşünceleri ve algıları değişti”* (K20). *“Oradan ayrılırken şahsi olarak insanların Türkiye ve Türkler hakkında 'biz böyle bilmiyorduk' dediklerini işittim”* (K17). *“Türkiye hakkında fazla bir şey bilmiyorlar. Bildikleri de yanlış şeyler biz elimizden geldiği kadar anlatmaya çalıştık düşünceleri değişti”* (K18).

Erasmus Programının Öğrencilere Sağlamış Olduğu Kişisel Faydaya Yönelik Öğrenci Görüşleri

Erasmus programının öğrencilere sağladığı kişisel faydalarla ilgili görüşler incelendiğinde, öğrencilerin tamamına yakını (22 öğrenci) programın kişisel fayda bağlamında en çok yabancı dil becerisini geliştirdiği ve farklı kültürlerle karşılaşma olanağı sağlayarak olaylara daha farklı boyutlarda bakabilme becerisi kazandırdığını belirtmişlerdir. Öğrencilerin programın sağlamış olduğu faydalar arasında en çok yararlandıklarına inandıkları kişisel faydayla ilgili görüşlerini bazı öğrenciler şu şekilde ifade etmişlerdir: *“En çok İngilizcemi*

geliştirmeme katkısı oldu”(K16). “Dilim gelişti, yaptığım geziler sonucu birçok yer gördüm böylece kendime olan bakışım değiştiği gibi dünyaya ve olaylara da bakış açım değişti. Kesinlikle insanın ufku açılıyor” (K8). “farklı kültür farklı ülke farklı insanlar tanıdım bu beni kişisel gelişim açısından çok geliştirdi” (K1).

Öğrencilerin yarısından fazlası (15 öğrenci) programın kendilerinin akademik gelişimine, dört öğrenci ise mesleki gelişimlerine olumlu yönde katkı sağladığını ifade etmişlerdir. Öğrenciler görüşlerini; “Program ileri de planladığım akademik kariyerim için önemli katkı sağladı”(K3). “Süreç içerisinde daha iyi bir öğretmen olabilmek için ne gibi kazanımlar elde etmem gerektiği hakkında uzun uzun düşünme ve araştırma yapma fırsatı buldum bu da bana avantaj oldu diyebilirim”(K17). “Bu programın ileride iş hayatıma olumlu katkılar getireceğini ve olası rakiplerim arasında bir adım öne geçireceğini düşünüyorum” (K14) şeklinde ifade etmişlerdir.

Bazı öğrenciler ise (4 öğrenci) programın özgüvenlerini artırdığını bununla ilgili olarak öğrencilerden 1. katılımcı “Beni şu an alıp her hangi bir ülkeye bıraksalar hiç zorlanmadan hayatımı devam ettirebilirim” 5. katılımcı “öncelikle özgüvenime katkıda bulunduğunu söyleyebilirim. Erasmus zaten bir cesaret işidir sonrasında da daha büyük işler için cesaret kazandırdığını söyleyebilirim” ve 17. katılımcı “hedef koymada çitayı yükseltmemi sağladı” şeklinde görüşlerini ifade etmişlerdir. Araştırmaya katılan 7. katılımcı ise programın kendisinin demokrasi kültürünün gelişimine katkı yaptığını düşünmektedir. Bununla ilgili olarak öğrenci “Gitmeden önce bir amacım vardı: demokrasi ve insan hakları konusunda çok ileri olan bu ülkelerden birini görmeyi amaçlıyordum, söylenenler ne kadar doğru diye merak ediyordum. Program sonucunda demokrasi ve insan hakları konusunda hem uygulama hem de teorik olarak çok şey öğrendiğimi söyleyebilirim” şeklinde görüşünü açıklamıştır.

Erasmus Programından Yurt Dışına Gitmeyi Düşünen Öğrencilere Yönelik Önerilerle İlgili Görüşler

Araştırmada öğrencilerden Erasmus programıyla yurt dışında öğrenim görmek isteyen öğrencilere ne tür önerileri olabileceği konusunda görüşleri öğrenilmek istenmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin Erasmus programıyla yurt dışına gitmek isteyen öğrencilere önerileri şu şekildedir: On öğrenci kendilerine ayrılan mali kaynakların program sürecinde yeterli olmadığını bu nedenle farklı maddi kaynaklar bulmalarını, sekiz öğrenci kültür gezilerine katılmalarını, yedi öğrenci gitmeden önce gidecekleri ülke ve üniversite-fakülte hakkında çok fazla araştırma yapmalarını ve cesur olmalarını, beş öğrenci yabancı dil becerilerini geliştirmelerini (bilakis yazma ve konuşma becerisi), dört öğrenci daha önceden programdan yararlanan öğrencilerle iletişime geçmelerini ve üç öğrencide randevu saatlerine uymalarını önermiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin görüşleri şu şekildedir: “Gitmeden önce gidecekleri ülke ve üniversite için çok fazla araştırma yapmalılar. Gittikleri üniversitedeki öğretim üyeleriyle ilişkilerinde özenli olmaları, yapılan görüşmelere

saatinde katılıp dersleri önemsediklerini hissettirmeliler. Verilecek olan hibe yeterli olamayacaktır bu yüzden yeterli mali destekleri gitmeden ayarlamalıdır” (K4). “Gitmeden önce gidecekleri ülke ve okul için çok fazla araştırma yapmalılar. Gidecekleri ülkenin dili hakkında ufak bilgi sahibi olmalılar. Daha önceden gitmiş olanlarla irtibata geçebilirler. Bunun haricinde Erasmus kültürel ve kişisel kazanımlar için yapılmış bir programdır bence bu nedenle bol bol gezip diğer kültürlerle iletişime geçsinler” (K5).“Öncelikle cesur olsunlar nasıl yaparım ne ederim oralarda diye telaşa kapılmasınlar. Gidecekleri ülkede eminim çok gezme fırsatları olacak kültürel gezilere katılsınlar” (K18).

Tartışma, Sonuçlar ve Öneriler

Bu araştırmada Giresun Üniversitesi’nden Erasmus programı aracılığı ile öğrenim görmek üzere yurt dışına giden öğrencilerin programa ilişkin görüşlerini ve bu öğrencilerin, öğretim elemanlarına, üniversitenin yönetim kadrosuna, Erasmus Koordinatörlük birimine ve yurt dışına gitmek isteyen diğer öğrencilere yönelik önerilerin ortaya konulması amaçlanmıştır.

Erasmus programından yararlanan öğrencilerin yurtdışındaki üniversitelerde sunulan hizmetlerle ilgili olarak memnuniyet düzeylerinin saptanması ve elde edilen verilere göre Erasmus programının hedeflere ulaşıp ulaşılmadığının değerlendirilmesi son derece önemlidir. Araştırma sonucunda Giresun Üniversitesi’nden Erasmus programı aracılığı ile öğrenim görmek üzere yurt dışına giden öğrencilerin yurtdışında buldukları üniversitelerin sundukları (sağlık, beslenme, barınma, sosyal, kültürel, sportif, güvenlik ve temizlik) hizmetlerin değerlendirilmesine ilişkin görüşler incelendiğinde öğrencilerin sunulan hizmetlerden memnun kaldıkları ortaya konulmuştur. Öğrenciler en çok güvenlik ve temizlik hizmetleri, en az ise barınma hizmetlerinin sunum kalitesinden memnun kaldıklarını belirtmişlerdir. Bu bulgular öğrencilerin gittikleri üniversitenin sunmuş oldukları hizmetlerden memnun oldukları, bir başka ifade ile beklentilerine uygun hizmet aldıkları şeklinde yorumlanabilir. Alanyazında araştırma bulgularını destekler nitelikte araştırma sonuçlarına ulaşılmıştır. Ünal’ın (2011) yapmış olduğu çalışmada öğrenciler en çok güvenlik ve temizlik hizmetlerinin sunumundan memnun kaldıklarını, Yağcı, Ekinci, Burgaz, Kelecioğlu ve Ergene’nin(2007) yapmış olduğu çalışmada ise öğrenciler üniversitelerin sundukları sağlık, beslenme, barınma, sosyal, kültürel, sportif, güvenlik ve temizlik hizmetlerinin beklentileri ölçüsünde bulduklarını belirtmişlerdir.

Araştırmada öğrencilerin bazıları yemek hizmetlerinin sunumunda dini değer kaygılarından dolayı yemek hizmetinden yararlanmadıklarını belirtirken, bazı öğrenciler ise üniversitelerde kendi kültürel, dini, etnik yapılarına uygun sosyal ve kültürel etkinliklerin olmamasından şikâyet etmişlerdir. Demir ve Demir’in (2009) yapmış oldukları çalışmada da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Araştırmada Erasmus öğrenci değişim programıyla eğitim sürelerinin bir

kısmını yurtdışında geçiren Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencileri, yemeklerde domuz eti kullanılması endişesi ile üniversitenin sunmuş olduğu yemek hizmetlerinden yararlanmadıklarını belirtmişlerdir.

Erasmus programında yurtdışında eğitim görecektikleri süre zarfında öğrencinin kalacağı yer genel olarak yurtdışındaki üniversite tarafından temin edilmektedir. Üniversite bu konuda öğrenciye yönlendirme yapmaktadır ancak bazı ülkeler ve üniversitelerde ise kalacak yer tamamen öğrenci tarafından ayarlanmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin görüşleri doğrultusunda barınma hizmetiyle ilgili olarak öğrencilerin bazı ülkelerdeki üniversitelerin yurt hizmetlerinden yararlandıkları, bazı ülkelerde ise oda kiraladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Oda kiralarının ülkeden ülkeye göre farklılık gösterdiği öğrencilerin görüşleri sonucunda ortaya çıkmıştır.

Programın etkinliğini gerçekleştirme en önemli rolü oynayan unsurlardan birisi de öğretim üyeleridir. Öğretim üyelerinin öğrencilere sergilemiş oldukları davranışların içeriği programın amaçlarını gerçekleştirme ve programın sürdürülebilir olmasında önemli bir etkidir. Araştırmada öğrencilerin tamamına yakını yurt dışında buldukları üniversitelerdeki akademik kadronun kendilerine karşı davranışlarıyla ilgili olarak olumlu ifadeler kullanmışlardır. Öğrenciler akademik kadronun kendileriyle her konuda özel olarak ilgilendiklerini, iletişime açık olduklarını, öğrencilere saygı gösterdiklerini, pozitif ayrımcılık yaptıklarını, objektif davranarak kültürel ayrımcılık yapmadıklarını belirtmişlerdir. Bu bulgu akademik kadronun Erasmus programından gelen öğrencilerin hem akademik hem de kişisel sorunlarıyla ilgilendiklerini göstermektedir. Boyacı'nın (2011) Anadolu Üniversitesinde öğrenim gören Erasmus değişim programı öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmada da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Araştırmada öğrenciler akademik kadronun kendileriyle her konuda özel olarak ilgilendiklerini ve yardımcı olmaya çalıştıklarını vurgulamıştır.

Erasmus programının amaçları arasında Avrupa'da yükseköğretimin kalitesini artırma ve üniversitelerdeki eğitim ve öğretim ortamında yer alan iyi ve kaliteli örneklerin Avrupa'nın tamamına yayılması da bulunmaktadır (Gençer, 2009; Duman, 2001; Ulusal Ajans, 2005). Bu bağlamda öğrencilerin gittikleri ülkelerdeki iyi uygulamaları kendi üniversitelerindeki uygulamalarla karşılaştırma yapması ve önerilerde bulunması programın etkinliği için önem taşımaktadır. Araştırmada öğrenciler Erasmus programı sonucunda yaşamış oldukları deneyim ve gözlemler sonucunda Giresun Üniversitesinde görev alan öğretim elemanlarına; değişim programlarından misafir olarak gelecek öğrencilere daha anlayışlı davranmalarını, farklı düşüncelere ve kültürlere saygı göstermelerini, öğrenci-öğretmen diyalogunun daha açık ve sıcak olmasını, derste uygulama ve yaşama yönelik daha çok örnekler vermelerini, iletişimde ise elektronik haberleşme (e-mail) kanallarını daha çok kullanmalarını önermişlerdir. Ayrıca araştırmaya katılan öğrencilerin tamamına yakını gitmiş

oldukları üniversitenin eğitim-öğretim ortam ve olanaklarının iyi olduğunu belirtmişlerdir. Ünal'ın (2011), Yağcı, Ekinci, Burgaz, Kelecioğlu ve Ergene'nin (2007), AB Eğitim ve Gençlik Programları Merkezinin (2008) yapmış olduğu çalışmalarda da öğrencilerin tamamına yakını öğrencilerin gittikleri üniversitenin eğitim-öğretim ortamını uygun bulduklarını belirtmişlerdir.

Üniversiteler tarafından Erasmus programından yararlanacak olan öğrencilere sunulan destek hizmetleri program hakkında bilgilendirici çalışmaların yapılması ve öğrencilerin sorunlarına çözüm bulması açısından önem taşımaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin tamamına yakını öğrenim gördükleri üniversitenin sunmuş olduğu öğrenci destek hizmetlerinden memnun kalmadıklarını belirtirken, öğrencilerin yarısından fazlası ise Erasmus programıyla gitmiş oldukları üniversitenin sunduğu öğrenci destek hizmetlerinden memnun kaldıklarını belirtmişlerdir. Bu bulgu araştırmaya katılan öğrencilerin öğrenim gördükleri üniversitenin sunmuş olduğu destek hizmetlerinin sunumundan memnun kalmadıkları şeklinde yorumlanabilir. Ünal'ın (2011) ve Sancak'ın (2007) yapmış olduğu çalışmada da araştırma kapsamına alınan öğrencilerin çoğunluğu devam ettikleri üniversite birimleri tarafından Erasmus Programı ile ilgili yeterli bilgilendirme yapılmadığını ifade etmişlerdir.

Oryantasyon eğitimi alan öğrenciler, kendine sunulan barınma, öğrenim gibi maddi ve akademik olanaklar hakkında önceden bilgilendirilmiş olmaktadır. Bu bilgilendirilme sayesinde öğrencinin üniversite ve çevresine uyumu kolaylaşmaktadır. Bu nedenle öğrencilerin oryantasyon eğitimi alması önemlidir. Önder ve Balcı'nın (2010) yapmış olduğu çalışmada Avrupa'da oryantasyon eğitim alan öğrencilerin akademik olanaklardan ve maddi olanaklardan memnuniyetleri; almayanların memnuniyetlerine oranla daha yüksek bulunmuştur. Ünal'ın (2011) yapmış olduğu çalışmada da Erasmus Programı'na katılmak için yurt dışına giden öğrencilerden, yurt dışında oryantasyon eğitimi verilen öğrenciler ile oryantasyon eğitim almayanlar arasında, oryantasyon eğitimi alanlar lehine anlamlı fark bulunmuştur. Araştırmada öğrencilerin tamamına yakını Erasmus programı ile gitmiş oldukları üniversitede oryantasyon eğitimi almadığını belirtmişlerdir. Öğrenciler oryantasyon programını almama nedeni olarak ya programa bilinçli olarak katılmamalarını ya da programın öğrenciler gelmeden birkaç gün önce düzenlenmesini göstermişlerdir. Ünal'ın (2011) yapmış olduğu çalışmada da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Araştırmada araştırmaya katılan öğrencilerin yarısı Erasmus programı ile gitmiş oldukları üniversitede oryantasyon eğitimi almadığını belirtmişlerdir.

Erasmus programında öğrencilere verilen hibe onların yurtdışındaki masraflarını karşılayacak olan bir maaş değil bir bursdur. Bununla birlikte araştırmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğu kendilerine sağlanan finansal desteği yetersiz bulduklarını ifade etmişlerdir. Alanyazında araştırma

bulgularını destekler nitelikte çalışmalar bulunmaktadır. Ünal (2011), ve Sancak'ın (2009) yapmış oldukları çalışmalarda öğrenciler kendilerine sunulan finansal destek araçlarını yetersiz bulduklarını ifade etmişlerdir.

Öğrencilerin ortak olunan üniversitelerle değişimi yükseköğretim kurumu bünyesinde organize edilmekte ve kurumların Erasmus Koordinatörlükleri eliyle yürütülmektedir. Bu nedenle üniversitelerin bünyesinde yer alan Erasmus Koordinatör birimlerinde çalışan personelin niteliği programın etkili bir şekilde uygulanabilirliği açısından büyük önem taşımaktadır. Araştırmaya katılan öğrenciler kendi üniversitelerindeki Erasmus ofisiyle ilgili olarak, personelin yabancı dil becerisinin iyi derecede olmasını, farklı ülkelerdeki üniversitelerle anlaşmalar yapılmasını, programdan daha çok öğrencinin yararlanmasını sağlayacak çalışmaların başlatılmasını, personelin öğrencilerin her türlü sorularına cevap verebilecek bilgi birikiminde olmasını, her ülkeye ait uzmanların olmasını ve yurt dışında kaldıkları süre içerisinde kendileriyle iletişim kurulmasını önermektedir. Ünal'ın (2011) yapmış olduğu çalışmada da öğrenciler Erasmus birim koordinatörlerinin öğrenciler sorularını yanıtlayabilecek, danışmanlık yapabilecek düzeyde bilgili olmalarını istediklerini vurgulamışlardır.

Erasmus programından faydalanan öğrencilerin kendilerini ve kendi kültürlerini tanımaları, kültürel paylaşım ortamlarında bulunmaları, Avrupa'daki farklı kültürlerde eğitim deneyimi kazanmaları ve bu sayede kendilerine güvenlerinin artması, ırkçılık ve yabancı düşmanlığı ile mücadelede olan inançlarının artması beklenmektedir (Önder ve Balcı, 2010). Öğrenciler programın kültür boyutuyla ilgili olarak, öğrencilerin tamamı Erasmus programının farklı kültürlerle karşılaşma olanağı sağladığını bu nedenle Erasmus programının toplumlar arasında kültürel alışveriş sürecine olumlu katkı yaptığını vurgulamışlardır. Hatta araştırmaya katılan bazı öğrenciler Erasmus programından eğitim boyutundan ziyade daha çok kültürel boyutundan memnun kaldıklarını ve kültürel kazanımlarının eğitim kazanımlarından daha çok olduğunu ifade etmişlerdir. Şahin'in (2007) yapmış olduğu çalışmada da öğrenciler programın akademik boyutundan daha çok sosyo- kültürel boyutunu daha çok ön plana çıkarmışlardır. Öğrencilerin programının farklı kültürlerle karşılaşma olanağı sağladığını belirtmesi ve toplumlar arasında kültürel alışveriş sürecine olumlu katkı yaptığını vurgulamış olması programın kültürel hedeflerini gerçekleştirmeyi sağladığını göstermektedir.

Erasmus programının amaçları arasında kültürlerarası farkındalığı artırma ve kültürel önyargılarla mücadele etme de bulunmaktadır. Araştırmada öğrencilerin tamamına yakını programa başladıklarında çevresindeki insanların Türk kimliği-kültürü ve imajına yönelik algı düzeylerinin olumsuz olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca kendilerine karşı önyargılı bir bakış açısı olduğunu belirten öğrenciler program sonunda ise çevresindeki insanların Türkiye ve

Türkler hakkındaki algı düzeylerinin olumluya dönüştüğünü belirtmişlerdir. Bu bulguya benzer bulgulara Sirok, Dermol, Rahj, Marstich ve Sırca'nın (2007, akt: Önder ve Balcı, 2010) Slovenya'da ki, Raikou, Karalis'in Yunanistan'da ki, Papatsiba'nın (2005) Fransa'da ki Erasmus programından yararlanan öğrencilerle ve Demir, Demir (2009), Şahin (2007) ve Sancak'ın (2009) Türkiye'de yapmış oldukları araştırmalarda da ulaşılmıştır. Araştırmalarda Erasmus Programının yabancı dil öğrenme, kültürlerarası farkındalığı artırma ve önyargılarla mücadele etme konularında etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Erasmus programı Avrupa'da yükseköğretim kalitesini artırma ve üniversiteler arasında ülkelerarası işbirliğini teşvik etme gibi hedefleri gerçekleştirirken öğrencilere de kişisel faydalar sunmaktadır. Araştırmada öğrencilerin Erasmus programının öğrencilere sağladığı kişisel faydalarla ilgili görüşler incelendiğinde, öğrenciler programın kişisel fayda bağlamında en çok yabancı dil becerisini geliştirdiği ve farklı kültürlerle karşılaşma olanağı sağlayarak olaylara daha farklı boyutlarda bakabilme becerisi kazandırdığını belirtmişlerdir. Öğrenciler ayrıca programın kendilerinin akademik gelişimine, mesleki gelişimlerine ve demokrasi kültürünün gelişimine olumlu yönde katkı sağladığını bazı öğrenciler ise programın özgüvenlerini artırdığını ifade etmişlerdir. Sancak (2009), Papatsiba (2005), Şahin (2007), Ünal (2011), Yağcı, Ekinci, Burgaz, Kelecioğlu ve Ergene (2007), AB Eğitim ve Gençlik Programları Merkezinin (2008) yapmış oldukları çalışmalarda da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Çalışmalarda öğrenciler programın en çok yabancı dil becerisini geliştirdiği ve farklı kültürlerle karşılaşma olanağı sağlayarak olaylara daha farklı boyutlarda bakabilme becerisi kazandırdığı ve özgüvenlerini artırdığını belirtmişlerdir.

Öğrencilerin tamamına yakını programdan memnun kaldıklarını ve diğer öğrencilerin de bu programdan yararlanmasını önermişlerdir. Araştırmaya katılan öğrencilerin Erasmus programıyla yurt dışına gitmek isteyen öğrencilere yönelik olarak öğrencilerin farklı maddi kaynak bulmalarını, kültür gezilerine katılmalarını, gidecekleri ülke ve üniversite-fakülte hakkında çok fazla araştırma yapmalarını, cesur olmalarını, yabancı dil becerilerini geliştirmelerini (bilakis yazma ve konuşma becerisi), daha önceden programdan yararlanan öğrencilerle iletişime geçmelerini ve randevu saatlerine uymalarını önermişlerdir.

Araştırmadan elde edilen bulgular ışığında aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir. Araştırma sonuçları göz önünde bulundurularak:

1. Öğrencilerin Erasmus programı aracılığı ile gittikleri üniversitelerin yönetim kadrolarıyla iletişime geçilerek öğrencilerin yemek hizmeti sunum kalitesinde yaşamış oldukları dini değer kaygılarını giderici çalışmalar yapılmalı veya yemek menü listelerinde öğrencilerin dini değer kaygılarını giderici açıklamalar bulunmalı,

2. Üniversitelerde yabancı öğrencilerin kültürel, dini, etnik yapılarına uygun sosyal ve kültürel etkinliklerin sayısı artırılmalı,

3. Giresun Üniversitesinde öğrencilere sunulan sosyal, kültürel ve sportif etkinliklerinin sayısı artırılmalı ve içeriği öğrencilerin istekleri doğrultusunda belirlenmeli,

4. Öğrenciler harcamaların büyük kısmını barınma hizmetlerine ayırmaktadır. Barınma hizmetiyle ilgili olarak öğrenciler bazı ülkelerdeki üniversitelerin yurt hizmetlerinden yararlandıklarını, bazı ülkelerde ise öğrencilerin oda kiraladıklarını açıklamışlardır. Ülkeler arasındaki bu tür farklı uygulamaları ortadan kaldıracak çalışmalar yapılmalı,

5. Öğrencilerin büyük çoğunluğu gitmiş oldukları üniversitenin eğitim-öğretim ortam ve olanaklarının iyi olduğunu belirtirken bazı öğrenciler ise yurt dışında buldukları üniversitenin eğitim-öğretim ortam ve olanaklarından memnun olmadıklarını ve kendi üniversitesiyle karşılaştırma yaptığında eğitim-öğretim ortam ve olanak bakımından üniversiteler arasında farklılık olmadığını belirtmiştir. Bu bağlamda öğrencilerin bazı üniversitelerin eğitim-öğretim ortam ve olanaklarına yönelik olarak sundukları eleştiriler dikkate alınarak bu üniversitelerle olan anlaşmalar gözden geçirilmeli,

6. Öğrencilerin tamamına yakını öğrenim gördükleri üniversitenin sunmuş olduğu öğrenci destek hizmetlerinden memnun kalmadıklarını belirtmişlerdir bu bağlamda Erasmus ofisinin sunduğu öğrenci destek hizmetlerinin kalitesi ve içeriği gözden geçirilmeli,

7. Öğrencilerin tamamına yakını Erasmus programı ile gitmiş oldukları üniversitede oryantasyon programı almadıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilere oryantasyon programının önemi anlatılmalı ve öğrencilere oryantasyon programının tarihi ve zamanı önceden bildirilerek katılımları sağlanmalı,

8. Öğrencilere verilen hibe yardımlarının miktarları artırılmalı,

9. Erasmus programı doğrultusunda öğrenci hareketliliğini artıracak farklı ülkelerdeki üniversitelerle yapılan anlaşmaların sayısı artırılmalı,

10. Programdan daha çok öğrencinin yararlanmasını sağlayacak çalışmalar yapılmalı,

11. Öğrencilerin yurt dışında kaldıkları süre içerisinde kendileriyle iletişim kurulmasını sağlayacak iletişim modelleri geliştirilmeli,

12. Araştırma Erasmus programından yararlanan Giresun Üniversitesinin öğrencilerin görüşleriyle sınırlıdır. Bu nedenle yeni kurulan üniversitelerde de bu tür araştırmalar yapılmalı ayrıca farklı üniversiteler seçilerek karşılaştırmalı araştırmalar desenlenmelidir.

Evaluation of ERASMUS Program in Higher Education Institutions (Example of Giresun University)

Güven Özdem¹

Background. The Erasmus programme is expected to contribute to the following aims: Erasmus can accelerate understanding and integration in cross-cultural communication via teaching different languages. The programme can contribute to undertake cooperative activities (Serbest, 2005, p. 107) in various disciplines and professional fields, to take part in cultural sharing environments, to increase self-confidence, to increase beliefs in the struggle against racism and xenophobia (Önder & Balci, 2010, p. 100). Proven programmes utilized in several European countries can be disseminated to the whole of Europe via the Erasmus programme (Gençer, 2009). It is also expected that the European Union will contribute to the aims of creating a European citizenship identity (Gür & Küçükcan, 2009) via this programme. The body of literature was investigated. Evaluations of students who attended the study on mobility and the effects of mobility were stated as follows (cited by Ünal, 2011);

1. Individual effects: It was stated that students who attended the exchange programmes could get a job more easily due to their experience (Teichler & Maiworm, 1997).
2. Academic effects: Students who studied abroad gained several developments in the cognitive domain. However, the acquisitions students made can vary greatly according to their home country and their academic field (Opper et al., 1990).
3. Social effects: Students can develop a positive attitude towards other cultures; Their self-confidence and self-esteem increased; They became more adventurous, enterprising, independent and courageous (Cushner & Mahon, 2002).
4. Effects on language ability: The exchange programme helped develop students' linguistic skills in both the short- and long term (Teichler & Maiworm, 1997).
5. Cultural effect: Students' cultural awareness increased (Cushner & Mahon, 2002).

Purpose. The aim of this study was to determine the opinions of students from Giresun University who studied abroad as part of the Erasmus programme. A further aim was to identify their suggestions for instructors, university managers, Erasmus Coordination Unit and other students wishing to study abroad.

Erasmus students were asked their opinions on the following issues:

1. The level of service provided by the host university;

---

¹ Assist. Prof. Dr., Giresun University, guvenozdem@gmail.com

2. The implementations of the host university on education;
3. The provision of student support services;
4. The cultural dimension of the programme;
5. The personal advantages provided by the programme;
6. Suggestions for other students who wish to attend the programme?

Method. This study is based on qualitative research methods. Through the qualitative research patterns case study was used in this study. The study included 30 students from Giresun University, who attended the Erasmus programme between 2008–2009 and 2011–2012; Interviews were completed with 24 students. Data were collected through interviews by structured form developed by the researcher about Erasmus Student Mobility Programme. A descriptive analysis approach was used to analyse the data.

Findings and Conclusions. The results showed that students from Giresun University who studied abroad as part of the Erasmus programme were pleased with the services (health; nutrition; sheltering; social, cultural and sporting; security and cleaning) that the host university provided. They were the most pleased with the security and cleaning services, and the least pleased with the presentation and sheltering. These findings can be interpreted as such; the students were pleased with the services provided by the university they attended. In other words, they received the services they expected. This finding is supported by the results of previous studies in the literature. According to Ünal (2001), students were very pleased with security and cleaning services. Yağcı et al. (2007) reported that students found the services related to health; nutrition; housing; social, cultural and sporting activities; security and cleaning in line with their expectations. Erasmus students were asked about the implementations on education of the university at which they studied abroad. Answers were classified according to 4 sub-themes, as: attitudes of academic staff towards the students; the quality of education in the university; academic services and studies; and education environment and facilities.

One of the most important elements that helped to achieve the efficiency of the programme was the professors. The attitudes of professors towards the students were an important factor for reaching the targets of the study and for the sustainability of the study. Nearly all of the students used positive statements about the attitudes of academic staff towards them at their host university. Students stated that the academic staff showed distinct interest towards them in every respect. According to the positive statements of students, academic staff were open to communication, showed respect to the students, practised positive discrimination and did not practise cultural discrimination—On the contrary they behaved objectively. This finding showed that the academic staff were interested in both the personal and academic problems of the incoming Erasmus students. Boyacı (2011, p. 279) obtained similar results in a study of Erasmus exchange students studying at Anadolu University; in that study, students emphasized that the academic staff were distinctly interested in them in every way, and tried to be helpful.

Student support services provided by universities are important in terms of providing information and finding solutions to students' problems. Nearly all of the students stated that they were pleased with the student support services provided by

their universities. More than half of the students stated that they were pleased with the student support services provided by the Erasmus host university.

Erasmus students are expected to know themselves and their own cultures, take part in cultural sharing environments, gain experience in different European cultures; thus their self-confidence and their beliefs in the struggle against racism and xenophobia are expected to increase (Önder & Balcı, 2010). The students emphasized that the cultural dimension of the Erasmus programme provided the chance to meet students of different cultures. They also stated that the Erasmus programme contributed to cultural exchange among societies. Moreover, some stated that they were more pleased with the cultural dimension of the programme than its educational dimension, and that their cultural acquisitions were greater than the educational acquisitions. According to Şahin (2007), students emphasised the socio-cultural dimension of the programme more than its academic dimension. Students stated that the programme provided the chance to meet different cultures and contributed positively to cultural exchanges, indicating that the programme achieved its cultural targets.

In terms of the personal advantages provided by the programme, students stated that the programme mostly developed their language abilities, and gave them the ability to take a different approach to events by providing the chance to meet different cultures. Students also stated that the programme contributed to their academic- and career development, and to the development of a culture of democracy. Some students stated that the programme increased their self-confidence.

Nearly all of the students stated that they were satisfied with the programme, and suggested that other students would benefit from the programme. They also suggested that prospective Erasmus candidates should find different financial sources, take part in cultural tours, extensively research the host country, the university, and the faculty where they would be based; be courageous, develop their foreign language abilities (especially writing and speaking skills), contact students who had previously attended the programme, and adapt themselves to the appointment times.

Kaynaklar/References

- ABEGPMB. (2008). *2007 yılı hayat boyu öğrenme programı (LLP) etki analizi, sonuç raporu*. Ankara: AB Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi.
- Altınbaş, D. (2009). Avrupa Birliği'nin başarısız girişimi: Avrupa yurttaşlığı. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(3), 93-112.
- Altun, B. (2006). *Avrupa birliği yurttaşlığı ve Avrupa kimliği tartışmaları*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi) Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Bilgin, N. (2006). *Sosyal bilimlerde içerik analizi*. Ankara: Siyasal.
- Boyacı, A. (2011). Erasmus değişim programı öğrencilerinin geldikleri ve Türkiye'de öğrenim gördükleri üniversitedeki sınıf yönetimine ilişkin karşılaştırmalı görüşleri (Anadolu Üniversitesi Örneği). *Eğitim ve Bilim*, 36(159), 270-282.

- Bozkaya, M. ve Aydın, İ. A. (2010). Kültürlerarası iletişim kaygısı: Anadolu Üniversitesi Erasmus öğrencileri değişim programı örneği. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 2(39), 29-42.
- Demir, A., & Demir, S. (2009). Erasmus programının kültürlerarası diyalog ve etkileşim açısından değerlendirmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(9), 96-105.
- Demirel, İ. (2010). Avrupa merkezlik ideolojisi çerçevesinde “iki kültür” ayrımı, sosyal bilimler ve üniversite sorunu. *Cumhuriyetimizin 100. Yılına Doğru Üniversite Vizyonumuz Sempozyumu, 16-18 Nisan 2010*. Ankara.
- Dicle, D. A. (2000). *21.yüzyılın başında olanaklar, fırsatlar ve darboğazlar. yüksek öğretimde toplam kalite yönetimi*. Ekonomi Forumu. İstanbul: Fes.
- Duman, T. (2001). Avrupa birliği eğitim programları “Socrates programı”. *Milli Eğitim Dergisi*, (149), 74-80.
- Edinsel, K. (2008). *Bologna süreci'nin Türkiye'de uygulanması. "Bologna uzmanları ulusal takımı projesi"*. Ankara: YÖK.
- Erdem, A. R. (2006). Dünyadaki yükseköğretimin değişimi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, 299-314.
- Eurydice. (2009). *Higher education in Europe 2009: Developments in the Bologna process*. Brussels: Education, Audiovisual and Culture Executive Agency. ISBN978-92-9201-023-2
- Genç, D. (2009). Avrupa birliği yurttaşlığının üçüncü ülke yurttaşlarına yaklaşımı. *Ege Akademik Bakış*, 9, 4, 1511-1525.
- Gençer, G. (2009). *Avrupa birliği eğitim ve gençlik programları; Erasmus programı ve Türkiye yüksek öğretiminde programın uygulanması* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Beykent Üniversitesi, İstanbul.
- Gür, B. S. ve Küçükcan, T. (2009). *Türkiye'de yükseköğretim karşılaştırmalı bir analiz*. Ankara: SETA.
- İşeri, A. (2005). *Avrupa birliği giriş sürecinde Erasmus programı uygulamasına ilişkin uzman görüşleri*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Keogh, J., & Roberts E. R. (2009). Exchange programmes and student mobility: Meeting students expectations or an expensive holiday? *Nurse Education Today*, 29, 108-116.
- Kondakçı, Y. (2003). Avrupa'da yükseköğretim için yeni bir vizyon. *Eğitim ve Bilim*, 28(129), 74-82.
- Korkut, F. ve Mızıkacı, F. (2008). Avrupa birliği, Bologna süreci ve Türkiye'de psikolojik danışman eğitimi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, (53), 99-102.
- Leaman, O. (2009). *Küreselleşme ve eğitim felsefesi: sorunlar ve ihtimaller. Küreselleşme sürecinde eğitim sorunlarının felsefi boyutu*. Ankara: Eğitim Bir Sen.
- Mızıkacı, F. (2005). Prospects for European integration: Turkish higher education. *Higher Education in Europe*, 30(1), 67-80.
- Miles, M., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis*. London: SAGE.
- Önder, K. R. ve Balcı, A. (2010). Erasmus öğrenci öğrenim hareketliliği programının 2007 yılı yararlanıcısı Türk öğrencileri üzerindeki etkisi. *Ankara Üniversitesi Avrupa Toplulukları Araştırma ve Uygulama Merkezi, Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 9(2), 93-117.

- Papatsiba, V. (2005). Student mobility in Europe: An academic, cultural and mental journey? Some conceptual reflections and empirical findings. *International Perspectives on Higher Education Research*, 3, 29-65.
- Pehlivaner, A. (2006). *Perceptions of Erasmus students about European identity*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.
- Punch, K. F. (2005). *Sosyal araştırmalara giriş. Nicel ve nitel yaklaşımlar*. Ankara: Siyasal.
- Raikou, N., & Karalis, T. (2010). Non-Formal and informal education processes of European lifelong learning programmes for higher education: The case of the Erasmus programme in a Greek Peripheral University. *The International Journal of Interdisciplinary Social Sciences*, 5(1). <http://www.SocialSciences-Journal.com>, ISSN 1833-1882. Erişim tarihi: 14.05.2012
- Rençber, A. (2005). *Avrupa birliği eğitim ve gençlik programları: genel eğitim programı çerçevesinde yükseköğretim alanında AB programı (Erasmus)*. Ankara: Maliye Bakanlığı, Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü. Devlet Bütçe Uzmanlığı Araştırma Raporu.
- Rodriguez, G. C., & Bustillo, M.R., Mariel, P. (2011). The determinants of international student mobility flows: an empirical study on the Erasmus programme. *Higher Education*, 62(4), 413-430.
- Sancak, A. (2009). *Kültürlerarası diyalog açısından öğrenci değişim programları. Erasmus örneği* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Saban, A. (2009). Öğretmen adaylarının öğrenci kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 281-326.
- Sigalas, E. (2010). The role of personal benefits in public support for the EU: Learning from the Erasmus students. *West European Politics*, 33(6), 1341-1361.
- Şahin, B. B. (2008). *Students' and coordinators' views on the effectiveness of the Erasmus student exchange program at Middle East Technical University* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Şahin, İ. (2007). *Perceptions of turkish exchange students of the european union's erasmus program* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.
- Serbest, F. (2005). Avrupa birliği yükseköğretim programı Erasmus ve Türkiye'nin katılımı. *Ankara Üniversitesi Avrupa Toplulukları Araştırma ve Uygulama Merkezi, Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 4(2), 105-123.
- Süngü, H. ve Bayrakçı, M. (2010). Bolonya süreci sonrası yükseköğretimde akreditasyon çalışmaları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8(4), 895-912.
- Şimşek, A. (2007). Türkiye'de tarih eğitiminin ulusallığı ve Avrupa merkezilik. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(1), 9-38.
- Teichler, U., & Janson, K. (2007). The professional values of temporary study in another European country: Employment and work of former Erasmus students. *Journal of Studies in International Education*, 11(3), 486-495.
- Ulusal Ajans. (2005). *Bologna süreci temel belgeleri*. Ankara: Punto.
- Ulusal Ajans. (2008). *2007-2008 Hayat boyu öğrenme programı Erasmus el kitabı*. AB Eğitim ve Gençlik Programları.
- Ulusal Ajans. (2011). *2010-2011 Hayat boyu öğrenme programı yükseköğretim kurumları için Erasmus el kitabı*. AB Eğitim ve Gençlik Programları.

Güven Özdem

- Ulusal Ajans “Öğrenci Değişim Oranı” (Online) Erişim Tarihi 15-Mayıs-2012, Erişim Adresi: www.ua.gov.tr
- Ülgür, İ. (2011). *Erasmus hareketlilik faaliyeti genel değerlendirme. Erasmus Güz Toplantısı, 13-14 Ekim 2011*. Dicle Üniversitesi, Diyarbakır.
- Ünal, M. (2011). *Avrupa birliği Erasmus öğrenci öğrenim hareketliliği programının CIPP (bağlam, girdi, süreç, ürün) modeline göre değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Ünsal, H. (2009). Türkiye'nin AB'ye üyeliği sürecinde Türk ulusal ajansı. *Milli Eğitim, 183*, 289-301.
- Ünsal, H. (2009). Avrupa birliği vatandaşlığına bağlanan sonuçlar ve bu sonuçların vatandaşlık hukukunun genel kuralları çerçevesinde değerlendirilmesi. *I. Uluslararası Avrupa Birliği, Demokrasi, Vatandaşlık ve Vatandaşlık Eğitimi Sempozyumu, 28-30 Mayıs 2009*. Uşak Üniversitesi, Avrupa Birliği Eğitim ve Araştırma Uygulama Merkezi.
- Yağcı, E., Ekinci, C. E., Burgaz, B., Kelecioğlu, H. ve Ergene, T. (2007). Yurtdışına giden Hacettepe üniversitesi Erasmus öğrencilerinin memnuniyet düzeyleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 33*, 229-239.
- Yıldırım A. ve Şimşek H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (8. Baskı)*. Ankara: Seçkin.
- YÖK. (2007). *Türkiye'nin yükseköğretim stratejisi*. Ankara: YÖK.
- YÖK. (2010). *Yükseköğretimde yeniden yapılanma: 66 soruda Bologna süreci uygulamaları*. Ankara: YÖK.
- Zengingönül, O. (2005). Nedir bu küreselleşme? kaçabilir miyiz? kullanabilir miyiz? *Siyasa, 1*(1), 85-106.

Received: 03/10/2012
Revision received: 24/02/2013
Second revision received: 28/03/2013
Approved: 29/03/2013

---

* Bu çalışma EĞT-BAP-140411-03 nolu proje numarası ile Giresun Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi tarafından desteklenmiştir.